

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Δ.Ο.Ε.Π.&Τ.Μ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η επανάσταση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και
τηλεόρασης και η απορρύθμιση του
ραδιοτηλεοπτικού τοπίου στην Ελλάδα»**

Γιαννάκη Μαρία-Μισερέφ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Τριανταφύλλου Σωτήριος

ΠΥΡΓΟΣ, 2018

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Ακόμα δηλώνω ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία και ότι θα αναλάβω πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχθεί ότι δεν μου ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 1

ΑΜ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Γιαννάκη Μαρία-Μισερέφ

A rectangular box containing a handwritten signature in blue ink. The signature is stylized and appears to read 'Giannaki Maria-Miserefi'.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματοποιήθηκε στο Τμήμα Πληροφορικής και ΜΜΕ, της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας (ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας). Προτού ξεκινήσει η παρουσίαση της μελέτης μου, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους ανθρώπους που συνέβαλαν στην ολοκλήρωσή της.

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου **Κύριο Τριανταφύλλου** για την άψογη συνεργασία και την πολύτιμη καθοδήγησή του κατά τη διάρκεια της παρούσης μελέτης.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου **Θεόδωρο** κι **Ελένη** για τον σπουδαίο ρόλο τους καθ' όλη την διάρκεια της φοιτητικής μου πορείας. Χωρίς την αμέριστη στήριξη και συμπαράστασή τους, η πραγματοποίηση του στόχου μου θα ήταν αδύνατη.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «Η επανάσταση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης και η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου στην Ελλάδα» εκπονήθηκε στα πλαίσια των προϋποθέσεων λήψης πτυχίου από το τμήμα Πληροφορικής και ΜΜΕ του ΤΕΙ Πάτρας, παράρτημα Πύργου Ηλείας.

Σκοπός της συγγραφής ήταν η πλήρης και σαφής ανάλυση του θέματος της εργασίας σχετικά με την πορεία δημιουργίας και εξέλιξης της ελληνικής ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στην απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου στην Ελλάδα, απόρροια της ιδιωτικοποίησης των ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών μέσων.

Επιπρόσθετα, θεωρήθηκε σημαντικό να γίνει αναφορά στην αρχή της εργασίας μια ιστορική αναδρομή του ραδιοφώνου αλλά και της τηλεόρασης ανά τον κόσμο και κυρίως στην Ελλάδα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η χρονιά του 1989 θεωρείται ημερομηνία σταθμός αφού ψηφίστηκε η νομιμοποίηση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης στην Ελλάδα. Η τηλεόραση αλλά και το ραδιόφωνο στις περισσότερες χώρες αποτελούσε κρατικό μονοπώλιο μέχρι τη δεκαετία του 1980. Πριν από την απορρύθμιση, τα οπτικοακουστικά μέσα μαζικής ενημέρωσης υπάγονταν στη δικαιοδοσία του κρατικού ελέγχου. Η κατάσταση άρχισε να μεταβάλλεται, αρχικά στο ραδιόφωνο από το 1987 με την ιδιωτική ραδιοφωνία, και μετέπειτα στην τηλεόραση, από τα τέλη του 1989, με την έλευση των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών.

Η απορρύθμιση έφερε την ενίσχυση επένδυσης ιδιωτικού κεφαλαίου και σταδιακά την κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου, ενώ πολλοί ιδιωτικοί τηλεοπτικοί και ραδιοφωνικοί σταθμοί άρχισαν να λειτουργούν στη δεκαετία του 1980. Επέτρεψε επίσης την ανάπτυξη ενός μεγάλου φάσματος παραγωγής τηλεοπτικών προγραμμάτων και ραδιοφωνικών εκπομπών στην Ελλάδα, αλλά και την αύξηση εισαγωγής προγραμμάτων από άλλες χώρες.

ABSTRACT

The year of 1989 is considered as an important date for the fact of legalization of the private radio and television in Greece. Television and radio in most countries of Europe constituted a state monopoly until the 1980's. Prior to deregulation, audiovisual media was the subject of state control. The situation began to change, initially on the radio since 1987 with private radio, and then on television, from the end of 1989, with the advent of private television stations.

The deregulation brought private equity investment aid and the abolition of the state monopoly, while many private TV and radio stations started operating in the 1980s. It also allowed the development of a wide range of television programs and radio broadcasts in Greece, as well as the increasing of TV and radio program-style from other countries.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ

ιδιωτική τηλεόραση, ιδιωτική ραδιοφωνία, απορρύθμιση, ραδιοτηλεοπτικό πεδίο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	6
ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ	6
Ευρετήριο εικόνων	8
Ευρετήριο πινάκων	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ραδιοτηλεόραση: Ιστορική Αναδρομή	14
1.1 Το Ραδιόφωνο.....	14
1.1.1 Ραδιοφωνία στον κόσμο.....	14
1.1.2. Ραδιοφωνία στην Ελλάδα.....	15
«Πρώτο, Δεύτερο, Τρίτο και Τέταρτο Πρόγραμμα».....	16
«Ο ρόλος του ραδιοφώνου στην πολιτική ζωή της Ελλάδας.».....	18
«Οι πρώτες προσπάθειες ιδιωτικής ραδιοφωνίας».....	19
«Η σύγχρονη μορφή της δημόσιας ραδιοφωνίας».....	19
1.2 Η Τηλεόραση.....	21
1.2.1. Η τηλεόραση στον κόσμο.....	21
1.2.2. Η τηλεόραση στην Ελλάδα.....	23
«Η εποχή της ΕΡΤ».....	26
«Η σύγχρονη μορφή της κρατικής τηλεόρασης».....	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η έναρξη της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα	30
2.1 Η ιδιωτική ραδιοφωνία στην Ελλάδα (από το 1987 και μετά).....	30
2.2 Η ιδιωτική τηλεόραση στην Ελλάδα (από το 1989 και μετά).....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου	40
3.1 Η περίπτωση της Ελλάδας.....	40
3.1.1 Οι διαφορές ιδιωτικής και κρατικής ραδιοτηλεόρασης.....	41
3.1.2 Τα αποτελέσματα της απορρύθμισης στην ΕΡΤ.....	44
3.1.3 Οι επιπτώσεις της απορρύθμισης.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Έρευνα- Ερωτηματολόγιο	48
4.1 Περιγραφή ερωτηματολογίου.....	48
4.2 Μορφή ερωτηματολογίου.....	49
4.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	56
4.4 Συμπεράσματα.....	678
Βιβλιογραφία	70

Ευρετήριο εικόνων

Εικόνα 1. Η πρώτη τηλεοπτική εικόνα.....	11
Εικόνα 2. Το λογότυπο του ραδιοφωνικού σταθμού ΚΔΚΑ.....	14
Εικόνα 3. Ο ραδιοθάλαμος του Ζαπείου, απ' όπου έγιναν οι πρώτες εκπομπές.....	16
Εικόνα 4. Τα λογότυπα του Πρώτου Προγράμματος.....	17
Εικόνα 5. Τα λογότυπα του Δεύτερου Προγράμματος.....	17
Εικόνα 6. Τα λογότυπα του Τρίτου Προγράμματος.....	18
Εικόνα 7. Αριθμός ραδιοφωνικών δεκτών στην Ελλάδα, μέσα της δεκαετίας του 20 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1950.....	18
Εικόνα 8. Ο Τζον Λόγκι Μπέρντ, εφευρέτης της τηλεόρασης.....	21
Εικόνα 9. Το χρονικό της κρατικής ελληνικής τηλεόρασης.....	24
Εικόνα 10. Το πρόγραμμα της πρώτης ημέρας του ΕΙΡ και του ΤΕΔ.....	25
Εικόνα 11. Το ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής.....	26
Εικόνα 12. Τα λογότυπα της ΕΡΤ.....	28
Εικόνα 13. Λογότυπο του πρώτου ιδιωτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Αθήνα 98,4 FM».....	32
Εικόνα 14. Λογότυπο του ιδιωτικού τηλεοπτικού σταθμού «TV 100».....	35
Εικόνα 15. Λογότυπο του ιδιωτικού τηλεοπτικού σταθμού «Κανάλι 29».....	36
Εικόνα 16. Σήμα της ΕΡΤ-ΕΤ1 ΤΟ 1990.....	45

Ευρετήριο πινάκων

Πίνακας 1. Τα κρατικά ραδιόφωνα.....	20
Πίνακας 2. Καθεστώτα ραδιοτηλεόρασης.....	22
Πίνακας 3. Το τηλεοπτικό τοπίο (κρατικά και ιδιωτικά κανάλια).....	23
Πίνακας 4. Η εξέλιξη της θεαματικότητας των κρατικών καναλιών.....	28
Πίνακας 5. Κατανομή προγράμματος σταθμών ανά τυπολογία.....	43

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης/επικοινωνίας ορίζονται ως τα μέσα διακίνησης ιδεών και πληροφοριών στο ευρύ κοινό. Αποτελούνται από τα έντυπα, τα ραδιοτηλεοπτικά και τα ηλεκτρονικά μέσα που ενημερώνουν, ψυχαγωγούν και επιμορφώνουν τον άνθρωπο. Χαρακτηριστικοί εκπρόσωποι της κατηγορίας είναι οι εφημερίδες, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και, η πιο σύγχρονη εκδοχή αυτών, το διαδίκτυο. Η δημόσια ενημέρωση που παρέχουν αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της δημοκρατίας και της διατήρησης της ισορροπίας μεταξύ κυβερνήσεως και λαού, γι' αυτό συχνά καλούνται «η τέταρτη εξουσία». Επιπλέον, προσεγγίζουν και ευαισθητοποιούν για κοινωνικά ζητήματα μέσω της αμεσότητας και της εύκολης πρόσβασης σε αυτά. Σαφέστατα, υπάρχει και η αρνητική όψη της επιρροής των μέσων στον λαό (δημαγωγία, κερδοσκοπία κ.α.), γι' αυτό και είναι απαραίτητος ο έλεγχος από κατάλληλους φορείς (π.χ. ΕΣΡ, Κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας), αλλά και η ορθή κρίση των δεκτών της πληροφορίας. (Κάρτερ, 2004)

Το ραδιόφωνο ως συσκευή εμφανίστηκε στην πρωταρχική του μορφή το 1895, ενώ η ραδιοφωνία (μετάδοση ομιλιών, μουσικής και λόγου σε μεγάλες αποστάσεις χωρίς τη μεσολάβηση αγωγών) άρχισε να θεσπίζεται το 1910 στις ΗΠΑ. Η τηλεόραση είναι αποτέλεσμα μίας σειράς θεωριών και ανακαλύψεων, όπως αυτών του ηλεκτρισμού, του φωτός, της λάμπας, της προβολής εικόνων, της κίνησης των εικόνων και πολλών άλλων. Η πρώτη τηλεοπτική μετάδοση ακολούθησε λίγα χρόνια αργότερα, το 1924, όταν ο Baird κατάφερε να προβάλλει μία τρεμάμενη εικόνα, ωστόσο αναφορές για "ένα κάτοπτρο στο οποίο μπορούσε να δει κανείς όλες τις πόλεις και τα έθνη όπως είναι" προϋπήρχαν από την αρχαιότητα. (White, 2007)

Εικόνα 1. Η πρώτη τηλεοπτική εικόνα. Πηγή: https://daskalosa.eu/glossa_st/h_istoria_tis_tileorasis.html

Η επίτευξη της ραδιοφωνίας στη σύγχρονη μορφή της ξεκίνησε από την ασύρματη τηλεγραφία και είναι αποτέλεσμα μίας σειράς ανακαλύψεων, οι σημαντικότερες από τις οποίες παρατίθενται παρακάτω:

- Ηλεκτρομαγνητική θεωρία (Κ. Μάξγουελ, 1873)
- Παραγωγή ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων (Χ. Χερτς, 1887)
- Μετάδοση μηνύματος μέσω ραδιοκυμάτων σε απόσταση μεγαλύτερη του ενός μιλίου (Μαρκόφι, 1896)
- Ασύρματη επικοινωνία μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας (Μαρκόφι, 1899)
- Μετάδοση ομιλίας και μουσικής σε απόσταση εκατοντάδων χιλιομέτρων (Ρ. Φέσεντεν, 1906) ' Μετάβαση από τηλεγραφία σε ασύρματη τηλεφωνία & ραδιοφωνία.
- Εφεύρεση ραδιοφωνικής λυχνίας (πρόδρομος του τρανζίστορ/ Φόρεστ, 1907)
- Ψήφιση του πρώτου ρυθμιστικού νόμου για τη ραδιοφωνία (ΗΠΑ, 1912)
- Ίδρυση του πρώτου ραδιοφωνικού σταθμού με όνομα KDKA, Πενσυλβάνια.

Από εκείνη τη χρονική στιγμή και έπειτα, άρχισε η μαζική ίδρυση ραδιοφωνικών σταθμών, όχι μόνο στις ΗΠΑ, αλλά και στην Ευρώπη. Χαρακτηριστικά αναφέρεται πως η περίοδος 1930-1950 είναι η χρυσή περίοδος του ραδιοφώνου. (Garratt, 1994)

Αντίστοιχη πορεία ακολούθησε και η τηλεόραση, δηλαδή το μέσο μαζικής επικοινωνίας που βασίζεται στη μεταφορά εικόνων σε απομακρυσμένες οθόνες μέσω καλωδίων ή ηλεκτρομαγνητικών κυμάτων. Μετά τις πρώτες προσπάθειες του Baird, ακολούθησαν και άλλες ανακαλύψεις με σπουδαιότερη αυτή του Ζβαρίκιν, ο οποίος εφηύρε το εικονοσκόπιο. Στην αρχή της, η τηλεόραση μετέδιδε μόνο ασπρόμαυρες εικόνες, ενώ αργότερα επιτεύχθηκε και η έγχρωμη μετάδοση. Πλέον, η έγχρωμη τηλεόραση έχει διάφορες δυνατότητες και υποκατηγορίες, όπως η δορυφορική, η καλωδιακή καθώς και η τηλεόραση υψηλής ευκρίνειας.

Και τα δύο μέσα μαζικής επικοινωνίας, στην αρχή τους, άνηκαν αποκλειστικά στο κράτος. Όσον αφορά τη ραδιοφωνία, το μοντέλο ανάπτυξης που ακολουθήθηκε από την απαρχή του έως και τη δεκαετία του '80, ονομάστηκε κρατικό μονοπωλιακό μοντέλο όπου η άδεια για ραδιοφωνία αποτελούσε αποκλειστικό προνόμιο κρατικών σταθμών. Το περιεχόμενο των εκπομπών ήταν τόσο ενημερωτικό και επιμορφωτικό όσο και ψυχαγωγικό, με απόλυτο ωστόσο κρατικό έλεγχο για να εξασφαλιστεί η ορθή και πιο συγκεκριμένα η μη προπαγανδιστική χρήση του μέσου. Αυτή η αποκλειστικότητα έληξε το 1982 στη Γαλλία, αρχικά, όπου εμφανίστηκε το φαινόμενο της απορρύθμισης του ραδιοφώνου (Κεφάλαιο 3) και ήταν η έναρξη της ιδιωτικής ραδιοφωνίας.

Παρόμοια εξέλιξη είχε και η τηλεόραση. Οι πρώτες εκπομπές ξεκίνησαν να προβάλλονται το 1930 στις ΗΠΑ από το NBC, αλλά και σε διάφορες χώρες της Ευρώπης. Ο πρώτος δημόσιος τηλεοπτικός σταθμός λειτούργησε στην Αγγλία υπό την αιγίδα του BBC (Βρετανική εταιρία εκπομπών), ωστόσο οι μεταδόσεις του είχαν μικρή θεαματικότητα λόγω του περιορισμένου αριθμού τηλεοράσεων στην πόλη του Λονδίνου, όπου και εξέπεμπε. Παρόλα αυτά ήταν

αρκετό σαν έναυσμα για την ραγδαία άνοδο του μέσου. Μία διακοπή για την άνοδο αυτή αποτέλεσε ο πόλεμος που ακολούθησε, αλλά μετά το τέλος αυτού οι τηλεοπτικές μεταδόσεις αυξάνονταν και εξελίσσονταν σταθερά. Από το 1950 και έπειτα, άρχισε η εξάπλωσή της και εκτός ΗΠΑ και Ευρώπης, σε χώρες όπως η Αυστραλία και η Σαουδική Αραβία. Δύο γεγονότα που συνέβησαν τα επόμενα χρόνια, το 1960 με την εμφάνιση της έγχρωμης τηλεόρασης και το 1970 με τις βιντεοκασέτες, αποτέλεσαν σημαντικές βελτιώσεις για την ποιότητα του μέσου αλλά και για τη δημοτικότητά του. Τέλος, η ενίσχυση του ενημερωτικού περιεχομένου των τηλεοπτικών προγραμμάτων με προγράμματα λαϊκής ψυχαγωγίας κατέστησαν την τηλεόραση πρώτη επιλογή ανάμεσα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. (Winston, 1998)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ραδιοτηλεόραση: Ιστορική Αναδρομή

1.1 Το Ραδιόφωνο

1.1.1 Ραδιοφωνία στον κόσμο

Όπως προαναφέρθηκε, η πρώτη πειραματική ραδιοφωνική μετάδοση πραγματοποιήθηκε τα Χριστούγεννα του 1906 στη Μασαχουσέτη των ΗΠΑ από τον Φέσσεντεν με το πρόγραμμα να αποτελείται από μουσική και ομιλία του ίδιου. Για τα επόμενα σχεδόν 15 χρόνια ήταν ο μοναδικός σταθμός που εξέπεμπε, με εξαίρεση κάποιους «πειρατικούς» ραδιοφωνικούς σταθμούς. Η επίσημη έναρξη της ραδιοφωνίας, ωστόσο, συνδέθηκε με την ίδρυση του σταθμού KDKA το 1920, ο οποίος το Νοέμβριο εκείνης της χρονιάς μετέδωσε το αποτέλεσμα των εκλογών στις ΗΠΑ. Η πορεία του ραδιοφώνου μέχρι το 1950 είναι ανοδική, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί (ιδιωτικοί και δημόσιοι) αυξάνονται σε Αμερική και Ευρώπη και ξεκαθαρίζεται και το νομικό πλαίσιο λειτουργίας αυτών. Η εμφάνιση της τηλεόρασης εξασθενεί σημαντικά τη δημοτικότητα του μέσου παρόλο που δεν έχει νομοθετική και συνταγματική αυτονομία από το ραδιόφωνο, καθώς συνδυάζει την εικόνα με τον ήχο. (Κάστορας, 1994)

Εικόνα 2. Το λογότυπο του ραδιοφωνικού σταθμού KDKA. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

Ακολουθώντας το παράδειγμα της Αμερικής, το 1919 ξεκίνησε και η Αγγλία τις ραδιοφωνικές μεταδόσεις. Το 1922, ιδρύεται και η Βρετανική Εταιρεία Ραδιοφωνίας (BBC), η οποία εκμεταλλευόμενη το κυβερνητικό μονοπώλιο που κατείχε, δημιουργεί σταθμούς σε 3 πόλεις της Μεγάλης Βρετανίας (Λονδίνο, Μπέρμιγχαμ, Μάντσεστερ) και κατέχει την αποκλειστική μετάδοση προγραμμάτων έως το 1970. Το BBC μετονομάστηκε αργότερα σε Βρετανική Εταιρεία Μεταδόσεων, λόγω της εμφάνισης της τηλεόρασης, και παραμένει μέχρι σήμερα ο δημόσιος ραδιοτηλεοπτικός φορέας της Βρετανίας με 10 εθνικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς και αρκετούς ακόμα στον υπόλοιπο κόσμο. (BBC)

Την ίδια εξάπλωση γνώρισε και στον υπόλοιπο κόσμο η ραδιοφωνία με τα πρώτα παραδείγματα να παρατίθενται παρακάτω:

- Τακτικές εκπομπές στη Χάγη, Ολλανδία 1919
- Πρώτες ραδιοφωνικές εκπομπές στο Μόντρεαλ, 1920
- Πειραματικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί στη Δανία, 1921
- Πρώτες ραδιοφωνικές εκπομπές στο Παρίσι (1921) και στο Σύδνεϋ (1923)
- Ραδιοφωνία σε Ινδία, Βομβάη και Καλκούτα (1927).

Την ίδια εποχή γεννήθηκε η ανάγκη για ραδιοφωνία και στην Ελλάδα.

1.1.2. Ραδιοφωνία στην Ελλάδα

Η ιστορία της ραδιοφωνίας στην Ελλάδα ξεκινάει το 1928, όταν ο ραδιοηλεκτρολόγος Χρήστος Τσιγγιρίδης μετέδωσε για πρώτη φορά ραδιοφωνική εκπομπή στη Θεσσαλονίκη με μόνο 2 ακροατές, ωστόσο ο σταθμός του λειτούργησε τοπικά για 20 χρόνια. Ο βασικός χαρακτήρας των μεταδόσεων του σταθμού ήταν διαφημιστικός, με σκοπό την προώθηση των ραδιοφωνικών συσκευών. Δύο χρόνια αργότερα, νομοθετήθηκε το καθεστώς της ελληνικής ραδιοφωνίας (Νόμος 4521/1930, Αθήνα 26/1/1930), αλλά ακολούθησε μία σειρά αλλαγών η οποία οδήγησε αρχικά στην ίδρυση της «Υπηρεσίας Ραδιοφωνικών Αλλαγών» και τελικά, το 1945, στην ίδρυση του «Εθνικού Ιδρύματος Ραδιοφωνίας» (ΕΙΡ). (Δουλκέρη, 1979)

Στις 25 Μαρτίου 1938, η Ελλάδα ήταν μια από τις τελευταίες ευρωπαϊκές χώρες που απέκτησε εθνικό ραδιοφωνικό σταθμό με τον βασιλιά Γεώργιο Β΄ να τον εγκαινιάζει. Συγκεκριμένα, εκφώνησε μέσω του σταθμού το διάγγελμά του για την εθνική γιορτή.

Η ελληνική ραδιοφωνία χωρίζεται σε δύο περιόδους, πριν το 1975 και μετά. Μέχρι το 1975, ίσχυε η «αρχή του μονοπωλίου», δηλαδή μόνο το ΕΙΡ είχε δικαίωμα για δημιουργία και εκμετάλλευση ραδιοφωνικών σταθμών. Το ΕΙΡ χαρακτηρίστηκε ως «νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου», είχε άμεση εξάρτηση από την κυβέρνηση και στη διοίκησή του ήταν ο στρατηγός Χριστόδουλος Τσιγάντες και σημαντικοί διευθυντές οι λογοτέχνες Στράτης Μυριβήλης και Οδυσσέας Ελύτης. Με την είσοδο της τηλεόρασης, το 1966, το ίδρυμα μετονομάστηκε σε «Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης» και συνέχισε τη μονοπωλιακή του λειτουργία. Το 1968, δόθηκαν άδειες για τοπικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς, οι οποίοι θα ελέγχονταν από δημόσια όργανα. Οι αρχικές εκπομπές μεταδόθηκαν από το ραδιοθάλαμο του Ζαπείου και είχαν για κάποια χρόνια αποκλειστικά ενημερωτικό χαρακτήρα με τίτλο «Πρώτο Πρόγραμμα». Στη συνέχεια, εξέπεμψε μία ακόμη συχνότητα με τίτλο «Δεύτερο Πρόγραμμα», η οποία είχε ψυχαγωγικό χαρακτήρα και ακόμη μία, το «Τρίτο Πρόγραμμα» με κλασική μουσική. Τέλος, ακολούθησε και το «Τέταρτο Πρόγραμμα», που αργότερα μετονομάστηκε σε «ΕΡΑ ΣΠΟΡ», με αθλητικό περιεχόμενο.

Εικόνα 3. Ο ραδιοθάλαμος του Ζαπείου, απ' όπου έγιναν οι πρώτες εκπομπές. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

Σύντομα οι Ένοπλες Δυνάμεις ξεκίνησαν δικό τους ραδιοφωνικό σταθμό, επομένως κρίθηκε αναγκαία η σύσταση ενός νέου φορέα της ελληνικής ραδιοτηλεόρασης με όνομα «Υπηρεσία Ενημέρωσης Ενόπλων Δυνάμεων» (YENEΔ). Οι εκπομπές του σταθμού της YENEΔ δημιούργησαν πολλά προβλήματα, καθώς υπήρχε ο φόβος προπαγάνδας λόγω του στρατιωτικού ελέγχου στον οποίο υπέκυπταν. Η YENEΔ διαλύθηκε το 1982, λόγω αποστρατικοποίησης.

Το 1975, έπειτα από μία νομοθετική ρύθμιση, καταργείται το EIPT και ιδρύεται η EPT (Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση). Η EPT διατηρεί το μονοπωλιακό καθεστώς του προκατόχου της, αλλά και τον πλήρη έλεγχο από το κράτος. Ο νέος φορέας χαρακτηρίζεται «δημόσια υπηρεσία» και, νομικά, «ανώνυμη εταιρεία» με μοναδικό μέτοχο το ελληνικό κράτος. Οικονομικά, συντηρείται από τις διαφημίσεις και τις εισφορές των τηλεθεατών (φόρος). (Sterling, 2004) (Zaharopoulos, 2002)

«Πρώτο, Δεύτερο, Τρίτο και Τέταρτο Πρόγραμμα»

Το Πρώτο πρόγραμμα, η πρώτη ελληνική εκπομπή της δημόσιας ραδιοφωνίας, ξεκίνησε να εκπέμπεται πρώτα από το EIPT το 1939 και στη συνέχεια από την EPT. Αποτελέσει την αρχή του ραδιοφώνου και έχει τη μακροβιότερη πορεία στα ελληνικά FM. Το περιεχόμενο των μεταδόσεων ήταν μουσικό, αλλά και ενημερωτικό ενδιάμεσα. Η σημαντικότερη και χαρακτηριστικότερη εκπομπή του Πρώτου Προγράμματος είναι η «Από τις 4 στις 5» με εκφωνητές τον Γιάννη Πετρίδη και τον Κώστα Ζουγρή, η οποία κατάφερε να υπάρξει για σχεδόν 40 χρόνια, ενώ πρόσφατα (24/7/2017) επανήλθε στην νέα EPT με τον Πετρίδη και πάλι στο μικρόφωνο. Οι διάφορες αναδιοργανώσεις τόσο του EIPT όσο και της EPT έδωσαν τα ονόματα «EPA1» και «NET 105,8» στο πρόγραμμα, διατηρώντας ωστόσο τον ενημερωτικό του χαρακτήρα με μικρές αλλοιώσεις. Οι δύο συχνότητες εκπομπής του είναι από την Πάρνηθα στους 91.6 FM και από τον Υμηττό στους 105.8 FM, ενώ μεταδίδει και ηλεκτρονικά πλέον από την ιστοσελίδα: webradio.ert.gr/proto.

Εικόνα 4. Τα λογότυπα του Πρώτου Προγράμματος. Πηγή: [https:// el.wikipedia.org/wiki/](https://el.wikipedia.org/wiki/)

Το Δεύτερο Πρόγραμμα (1952) ιδρύθηκε μερικά χρόνια αργότερα από το Πρώτο, με σκοπό να αποκτήσει η ελληνική ραδιοφωνία μία πιο ψυχαγωγική διάσταση. Η αρχική εκπομπή γινόταν από το 93,6 FM, ενώ πλέον μεταδίδει από την Πάρνηθα στους 102,9 και από τον Υμηττό στους 103,7. Κατάφερε σύντομα να ξεπεράσει σε ακροαματικότητα το ενημερωτικό Πρώτο και σημαντικότερη εκπομπή του ήταν η «Ωρα του Παιδιού» με την Αντιγόνη Μεταξά, ενώ πλέον μεταδίδει ετήσια τον Διαγωνισμό της Eurovision. (Καθημερινή, 1995)

Εικόνα 5. Τα λογότυπα του Δεύτερου Προγράμματος. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Δύο χρόνια αργότερα, ξεκινάει και το Τρίτο Πρόγραμμα της ελληνικής δημόσιας ραδιοφωνίας, με πολιτισμικό χαρακτήρα και έμφαση στην κλασική μουσική. Η λαμπρή εποχή του συγκεκριμένου προγράμματος συμπίπτει με την πτώση της Χούντας των Συνταγματάρχων, όταν αναλαμβάνει την διεύθυνσή του ο Μάνος Χατζιδάκις και αποκτά εκπομπές για όλο το ηλικιακό φάσμα. Σήμερα ο σταθμός εκπέμπει πανελλαδικά από την Πάρνηθα στους 95,6 και τον Υμηττό στους 90,9 υπό τη διεύθυνση του Διονύση Μαλλούχου. (Katsoudas, 1985)

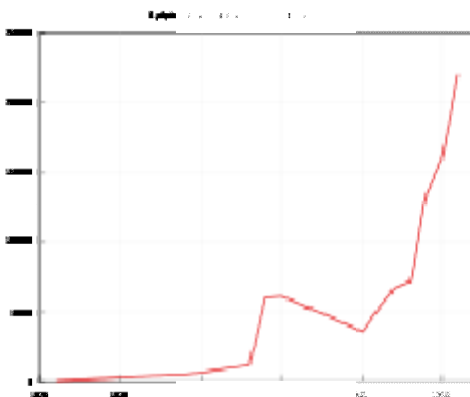
		
1954-1975	03.12.1975-12.08.1987	12.08.1987-11.06.2013 11.06.2015-σήμερα

Εικόνα 6. Τα λογότυπα του Τρίτου Προγράμματος. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Το Τέταρτο Πρόγραμμα ¹, γνωστό πλέον ως ΕΡΑ Σπορ, ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1970. Το περιεχόμενο του ήταν και παραμένει μέχρι σήμερα αθλητικό, ενώ εκπέμπει καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Ουσιαστικά, πρόγονοι αυτού αποτελούν οι YENEΔ, ΕΡΤ2, ενώ απόγονοι οι ΕΡΤ4 και ΕΡΑ Σπορ από το 1993 και έπειτα. Οι συχνότητες εκπομπής του είναι στα 100.9FM από την Πάρνηθα, στα 101.8 FM από τον Υμηττό, καθώς και στα μεσαία κύματα στους 981AM.

«Ο ρόλος του ραδιοφώνου στην πολιτική ζωή της Ελλάδας.»

Η ραδιοφωνία, ως μέσο ενημέρωσης και μάλιστα πιο κοντά στο λαό (σε σχέση με τον προϋπάρχον Τύπο), ήταν αναμενόμενο πως θα αξιοποιηθεί από τον πολιτικό κόσμο. Η επίσημη έναρξη της ελληνικής ραδιοφωνίας είναι επίτευγμα του Καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου, καθώς ο Μεταξάς επιδίωξε να ακολουθήσει το παράδειγμα της τότε Ναζιστικής Γερμανίας, όπου το ραδιόφωνο λειτούργησε προπαγανδιστικά. Η ιδιαίτερη προσπάθεια του καθεστώτος αυτού να διαδώσει όσο το δυνατόν περισσότερο αντικατοπτρίζεται στην τεράστια αύξηση των ραδιοφωνικών συσκευών σε όλη την Ελλάδα, καθώς ο Μεταξάς φρόντισε να τις μοιράσει δωρεάν. Η αύξηση αυτή παρουσιάζεται στο διάγραμμα της παρακάτω εικόνας.

Εικόνα 7. Αριθμός ραδιοφωνικών δεκτών στην Ελλάδα, μέσα της δεκαετίας του 20 μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1950. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Ο επικείμενος ελληνοϊταλικός πόλεμος άλλαξε τον μέχρι τότε προπαγανδιστικό χαρακτήρα του ραδιοφώνου. Οι εκπομπές έγιναν κυρίως ενημερωτικές με νέα από το μέτωπο, αλλά και εμψυχωτικές με σκοπό να ενεργοποιήσουν τους Έλληνες. Η γερμανική εισβολή, ωστόσο,

¹ Η ονομασία «Τέταρτο Πρόγραμμα» ίσχυσε μόνο για λίγο, μετά την συγχώνευση ΕΡΤ-YENEΔ.

ανέτρεψε τα δεδομένα, καθώς ανάγκασε τους υπαλλήλους να μεταδίδουν τη γερμανική προπαγάνδα όσο και αν εκείνοι προσπάθησαν με «τεχνικές» δυσκολίες να το εμποδίσουν. Μάλιστα, η γερμανική αποχώρηση από την Αθήνα συνοδεύτηκε με ανατίναξη τους ενός από τους τρεις πομπούς της πόλης. (Χαιρετάκης, 2014)

Άλλο ένα «πολιτικό» κεφάλαιο στην ιστορία του ραδιοφώνου, γράφτηκε το Νοέμβρη του 1973 όταν οι φοιτητές του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου ίδρυσαν παράνομο ραδιοφωνικό σταθμό. Ο πομπός του σταθμού που εξέπεμπε για 3 ημέρες από την συχνότητα των 963KHz εγκαταστάθηκε μέσα στο κτίριο στις 15 Νοεμβρίου του 1973 όταν οι φοιτητές το κατέλαβαν. Ο στόχος αυτού του σταθμού ήταν να αφυπνίσει τον ελληνικό λαό για να εναντιωθεί στη χούντα. Οι 3 εκφωνητές του σταθμού, Μαρία Δαμανάκη, Δημήτρης Παπαχρήστος και Λάμπρος Παπαδημητράκης, επαναλάμβαναν τη χαρακτηριστική φράση «Εδώ Πολυτεχνείο, Εδώ Πολυτεχνείο, σας μιλά ο ραδιοφωνικός σταθμός των ελεύθερων αγωνιζομένων μαθητών, των ελεύθερων αγωνιζομένων Ελλήνων.», συνθήματα αλλά και τον Εθνικό Ύμνο μέχρι την εισβολή του ταγκ στο κτίριο, που σήμανε και το τέλος αυτού του σταθμού. (Κάρτερ, 2004)

«Οι πρώτες προσπάθειες ιδιωτικής ραδιοφωνίας»

Η ραδιοφωνική εξάπλωση των προηγούμενων δεκαετιών, οδήγησε το 1960 στις πρώτες προσπάθειες δημιουργίας ιδιωτικού ραδιοφώνου μέσω των λεγόμενων ραδιοπειρατών. Μιας και το κράτος διατηρούσε το μονοπώλιο σε ραδιοφωνικές παραγωγές, διάφοροι ιδιώτες εκμεταλλευόμενοι το γεγονός πως η κατασκευή πομπών ήταν εύκολη, ίδρυσαν παράνομους σταθμούς. Το περιεχόμενο των μεταδόσεων ήταν κυρίως μουσικό, χωρίς σχεδόν καθόλου ενημερωτικό ή πολιτικό τμήμα.

Παρόλο που το νομικό πλαίσιο καταδίκαιζε τους πειρατικούς σταθμούς και οι κυρώσεις ήταν βαριές για τους παραβάτες, οι ραδιοπειρατές αυξάνονταν σταθερά. Σταδιακά, μέχρι το 1980, οι σταθμοί αυτοί καθιερώθηκαν δημιουργώντας έντονη ανησυχία στην κυβέρνηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα του «επαναστατικού» κλίματος της εποχής ήταν η υπόθεση του Καναλιού 15, που μετέδιδε μη εμπορικές, ποιοτικές εκπομπές όταν το 1985 συνελήφθησαν τόσο οι υπάλληλοί του όσο και διάφοροι υποστηρικτές, γεγονός που προκάλεσε σφοδρές αντιδράσεις.

Είχε γίνει πλέον σαφές πως το κρατικό μονοπώλιο όδευε προς το τέλος του. Πράγματι, το 1987 ξεκινάει η ιστορία της ιδιωτικής ραδιοφωνίας με το ραδιοσταθμό Αθήνα 9.84, ενώ από εκεί και έπειτα η δημόσια φθίνει. Η πορεία της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης θα περιγραφεί αναλυτικά στο Κεφάλαιο 2. (Μπαρμπούτης, 2001)

«Η σύγχρονη μορφή της δημόσιας ραδιοφωνίας»

Η δεκαετία του 90 σηματοδοτεί μία νέα εποχή για τη ραδιοφωνία. Από το 1988 που ιδρύεται η ΕΡΑ (Ελληνική Ραδιοφωνία), οι ραδιοφωνικοί σταθμοί εξοπλίζονται με νέες τεχνολογίες, το περιεχόμενο των μεταδόσεων ενισχύεται με ερευνητικά και καλλιτεχνικά νέα και γίνονται αναδιοργανώσεις σε όλα τα επίπεδα με σκοπό τη σωστή χρήση της ελληνικής γλώσσας.

Μέχρι το 2000, το δημόσιο ραδιόφωνο έχει αναδιοργανωθεί πλήρως. Ο μεγάλος ανταγωνισμός που δημιουργείται από τους ιδιωτικούς σταθμούς οδηγεί τους κρατικούς σταθμούς σε «άνοιγμα» σε νέες αγορές, τόσο με εκπομπές για ξένους υπηκόους στην Ελλάδα όσο και με εκπομπές παγκόσμιας εμβέλειας. Ορόσημο αποτελούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα, γεγονός που εκσυγχρονίζει πλήρως τα κρατικά στούντιο με ψηφιακό εξοπλισμό. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά όλα τα κρατικά ραδιόφωνα καθώς και το περιεχόμενο αυτών:

Πίνακας 1. Τα κρατικά ραδιόφωνα. Πηγή: <http://www.ert.gr/>

Σταθμός	Πληροφορίες / Περιεχόμενο εκπομπών
<i>NET</i>	Η συχνότητα της NET μεταδίδει καθημερινά, καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας. Ασχολείται με την οικονομική, πολιτική και κοινωνική επικαιρότητα, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Εκπέμπει στους 105.8, 91.6 FM και στα 729 AM.
<i>ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ</i>	Το Δεύτερο Πρόγραμμα διατηρεί το πολιτισμικό του προφίλ, με μουσικά αφιερώματα όλων του μουσικού φάσματος. Εκπέμπει στους 103,7 FM.
<i>ΤΡΙΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ</i>	Επίσης πολιτισμικό προφίλ, με περιεχόμενο θεατρικό, μουσικό αλλά και επιμορφωτικό με αναφορές στα γράμματα.
<i>ΕΡΑ ΣΠΟΡ</i>	Το αθλητικό κρατικό ραδιόφωνο με εκπομπές για κάθε αθλητική διοργάνωση του πλανήτη από τους 101.8 και 100.9 FM, και 981 AM.
<i>ΚΟΣΜΟΣ</i>	Το ραδιόφωνο που καλύπτει την παγκόσμια μουσική σκηνή, με μεταδόσεις ήχων από την Λατινική Αμερική έως την Άπω Ανατολή, σεβόμενο πάντα την ελληνική μουσική παράδοση. Εκπέμπει στους 93,6 FM.
<i>ΠΕΜΠΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ</i>	Οι εκπομπές του απευθύνονται στους Έλληνες όλου του κόσμου, με σκοπό να τους ενημερώσουν σε πολλές γλώσσες για τα τεκταινόμενα. Είναι η εξέλιξη του πρώτου κρατικού ραδιοφώνου.
<i>ΦΙΛΙΑ 665 AM</i>	Ο ρόλος του συγκεκριμένου σταθμού είναι αντίστοιχος με του Πέμπτου Προγράμματος: απευθύνεται στους ξένους εργαζόμενους της Ελλάδας, με σκοπό να τους ενημερώνει στη γλώσσα τους για την επικαιρότητα στις χώρες προέλευσής τους.
<i>EPT3-ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ</i>	Είναι η μακεδονική ψηφιακή ραδιοφωνία, με 3 ραδιοφωνικά προγράμματα: το Α' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (ενημερωτικό), το Β' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (πολιτιστικό) και το Γ' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ (αντίστοιχο με το Πέμπτο Πρόγραμμα).

Εκτός από την κεντρική κρατική ραδιοφωνία, λειτουργεί και περιφερειακή, η οποία εκπέμπει από την πρωτεύουσα κάθε νομού της Ελλάδος με σκοπό την ενημέρωση για την τοπική

επικαιρότητα αλλά και την ψυχαγωγία. Όλοι οι περιφερειακοί ραδιοφωνικοί σταθμοί έχουν καθημερινό τακτικό πρόγραμμα μεταδόσεων, ενώ τα μεσημέρια συγχρονίζονται με τη NET για τη μεσημεριανή ραδιοεφημερίδα και τα χρηματιστηριακά νέα. Τους καλοκαιρινούς μήνες αυξάνονται οι ψυχαγωγικές μεταδόσεις, ενώ τους χειμερινούς μέσω της ΕΡΑ ΣΠΟΡΤ προστίθεται και αθλητική ενημέρωση.

Όλες οι παραπάνω ενέργειες και αναβαθμίσεις, οδήγησαν την μέση ημερήσια ακροατικότητα της ΕΡΑ από το αμελητέο 3,6% του 1998 στο 25,6% δέκα χρόνια μετά. (bari-focus,2018). Μέχρι και σήμερα, η δημόσια ραδιοφωνία έχει το δικό της σταθερό και πιστό ακροατήριο και, παρόλη την πίεση από την ιδιωτική ραδιοφωνία και τα οικονομικά προβλήματα του κράτους, καταφέρνει να διατηρήσει την ποιότητα και την δυναμικότητά του.

1.2 Η Τηλεόραση

1.2.1. Η τηλεόραση στον κόσμο

Η τηλεόραση αποτελούσε για πολλά χρόνια (πριν την εξάπλωση του διαδικτύου) το κυριότερο και δημοφιλέστερο μέσο μαζικής ενημέρωσης, καθώς ο συνδυασμός ήχου και εικόνας πρόσφερε αμεσότητα και προσβασιμότητα σε κάθε σπίτι του πλανήτη. Οι πρώτες τηλεοπτικές μεταδόσεις των Baird στο Λονδίνο και Jenkins στην Ουάσινγκτον το 1925, παρότι ήταν χαμηλής ποιότητας, έθεσαν τις βάσεις για το μέσο. Εκτός από την πρώτη τηλεοπτική μετάδοση, ο Baird χαρακτηρίστηκε ο «πατέρας» της τηλεόρασης, καθώς κατάφερε τα επόμενα χρόνια την εκπομπή επιτυχημένων μεταδόσεων με το σύστημα μη λεπτομερών εικόνων 30 γραμμών.

Εικόνα 8. Ο Τζον Λόγκι Μπέρντ, εφευρέτης της τηλεόρασης. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

Η ραγδαία άνοδος του μέσου αντιμετωπίστηκε διαφορετικά από τις χώρες του πλανήτη, κυρίως ως προς τον έλεγχο και τη διαχείριση αυτού. Παρόλο που στις περισσότερες χώρες υπήρχε κάποιος κεντρικός έλεγχος, το «ποιος» είχε το δικαίωμα τηλεοπτικών εκπομπών καθορίστηκε ανάλογα με τις ανάγκες και τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες του εκάστοτε

λαού. Για παράδειγμα, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ακολούθησαν το καθεστώς ελεύθερου ανταγωνισμού (ανταγωνισμός ιδιωτικών επιχειρήσεων), πολλές χώρες της Ευρώπης προτίμησαν το καθεστώς μονοπωλίου με ιδιωτικό ή δημόσιο φορέα. Στους πίνακες

που ακολουθούν αναφέρονται τα καθεστάτα διαφόρων χωρών όσο αναφορά τη διαχείριση των τηλεοπτικών καναλιών πριν τη δεκαετία του '80 (Πίνακας 2) (Δουλκέρη, 1979) και το τηλεοπτικό τοπίο όπως διαμορφώθηκε τα επόμενα χρόνια (Πίνακας 3) (Παπαθανασόπουλος, 1996).

Πίνακας 2. Καθεστάτα ραδιοτηλεόρασης.

ΧΩΡΑ	ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΗΠΑ	Ανταγωνισμός ιδιωτικών επιχειρήσεων. (καθεστώς «πλουραλισμού»)	Επιτροπή ελέγχου: F.C.C. (Federal Communications Commission – Ομοσπονδιακή Επιτροπή Επικοινωνιών)
Μεγάλη Βρετανία	Ανταγωνισμός Περιορισμένης Μορφής	<ul style="list-style-type: none"> ● 1^η τηλεοπτική άδεια: BBC ● 1972: ίδρυση εμπορικών τηλεοπτικών σταθμών (IBA: Independent Broadcasting Authority)
πρώην Σοβιετική Ένωση	Μονοπώλιο ενός δημόσιου οργανισμού	Άμεση εξάρτηση της ραδιοτηλεόρασης από την Κυβέρνηση.
Δανία	Μονοπώλιο ενός δημόσιου οργανισμού	Το μονοπώλιο ελέγχεται από το δημόσιο ίδρυμα Denmark's Radio-Television
Ιταλία	Μονοπώλιο ιδιωτικής επιχείρησης	RAI (Radio Audizioni Italiana): ιδιωτική επιχείρηση διάθεσης ραδιοτηλεόρασης με μέτοχο το κράτος.
Καναδάς / Γαλλία	Μικτό σύστημα	Συνύπαρξη δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.
Ιαπωνία	Ανταγωνισμός δημόσιου ιδρύματος και ιδιωτικών επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> ● NHK (Nihon Hoso Kyokai): δημόσιο ίδρυμα ραδιοτηλεόρασης χωρίς κερδοσκοπικό

		χαρακτήρα ● Εμπορική τηλεόραση με διαφημιστικά έσοδα-έξοδα.
--	--	--

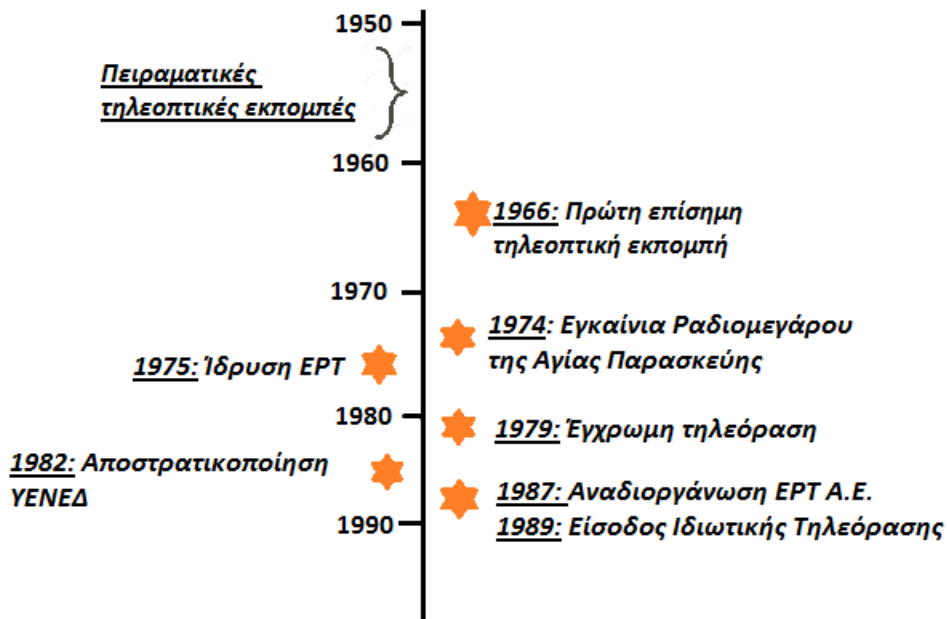
Πίνακας 3. Το τηλεοπτικό τοπίο (κρατικά και ιδιωτικά κανάλια).

ΧΩΡΑ	ΚΡΑΤΙΚΑ ΚΑΝΑΛΙΑ	ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ
ΗΠΑ	Κανένα	<ul style="list-style-type: none"> ● ABC ● CBS ● NBC ● FOX
ΚΑΝΑΔΑΣ	2 (εθνικά)	4 ιδιωτικά & 16 συνδρομητικά
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	1	6 εθνικά & 36 τοπικά
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	2 εθνικής & 1 περιφερειακής εμβέλειας	4 ιδιωτικά & 1 συνδρομητικό
ΒΡΕΤΑΝΙΑ	2	2
ΣΟΥΗΔΙΑ	2	1 επίγειο & 2 δορυφορικά
ΓΑΛΛΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> ● FRANCE 2 ● FRANCE 3 ● ARTE 	<ul style="list-style-type: none"> ● TF1 ● M6 ● CANAL PLUS

1.2.2. Η τηλεόραση στην Ελλάδα.

Η εμφάνιση της τηλεόρασης στην Ελλάδα ήταν αρκετά μεταγενέστερη του υπόλοιπου κόσμου, καθώς την περίοδο άνησης του μέσου μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η χώρα βρισκονταν σε οικονομική και πολιτική δυσχέρεια. Ο επακόλουθος εμφύλιος πόλεμος, η μετέπειτα δυσπιστία των κυβερνήσεων προς την τηλεόραση και η ανέχεια του λαού ώστε να αποκτήσει συσκευές τηλεόρασης καθυστέρησαν ακόμη περισσότερο την έναρξη της ελληνικής τηλεόρασης.

Από το 1950, ξεκίνησαν οι πρώτες σκέψεις για σύσταση τηλεοπτικού φορέα, οι οποίες ωστόσο δεν ευδοχώθηκαν. Καθ' όλη τη δεκαετία πραγματοποιήθηκαν τόσο κρατικοί διαγωνισμοί όσο και πειραματικές τηλεοπτικές εκπομπές από διάφορους φορείς χωρίς κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα. (Κάρτερ, 2004)

Εικόνα 9. Το χρονικό της κρατικής ελληνικής τηλεόρασης.

Στο παραπάνω χρονοδιάγραμμα (Εικόνα 9) παρουσιάζεται η πορεία της κρατικής τηλεόρασης. Παρόλο που η επίσημη έναρξη της ελληνικής τηλεόρασης ορίζεται το 1966, μέχρι εκείνη τη στιγμή είχαν πραγματοποιηθεί αρκετές προσπάθειες για δημιουργία τηλεοπτικού προγράμματος. Μία από τις πιο αξιόλογες ανεπίσημες προσπάθειες ήταν ο πειραματικός τηλεοπτικός σταθμός της ΔΕΗ, ο οποίος μετέδωσε για πρώτη φορά το 1960 από τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης μια ομιλία του τότε πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή. Το πρόγραμμα του ήταν ολιγόωρο και αρκετά επιτυχημένο, αλλά κατάφερε να λειτουργήσει μόνο για 22 ημέρες όπου και έκλεισε. (Βαλούκος, 2008)

Στις 23 Φεβρουαρίου 1966 είναι «στον αέρα» η πρώτη επίσημη τηλεοπτική εκπομπή του ΕΙΡ με τις υπογραφές του Γιώργου Κάρτερ και του Μιχάλη Γιαννακάκου. Η εκπομπή προβλήθηκε από το Κανάλι 5, στις 18.30 για 2 ώρες με την Ελένη Κυπραίου στο ρόλο της πρώτης παρουσιάστριας. Οι εξελίξεις που ακολούθησαν εκείνη την πρώτη εκπομπή ήταν ραγδαίες. Οι ένοπλες δυνάμεις έχοντας ήδη ραδιοφωνική συχνότητα, οργάνωσαν και τηλεοπτικό κανάλι με το όνομα ΤΕΔ (Τηλεόραση Ενόπλων Δυνάμεων), το οποίο πολύ γρήγορα απέκτησε σταθερό πρόγραμμα προβολών.

Το πρόγραμμα της πρώτης ημέρας του EIP		Το πρόγραμμα της πρώτης ημέρας της ΤΕΔ ^[21]	
18:30	Διεθνή επίκαιρα	19:00	Έναρξη
18:45	Για σας, κυρία μου (ζωντανή εκπομπή)	19:03	Κέρκυρα (ντοκιμαντέρ)
19:00	Αυστραλία (ταξιδιωτικό ντοκιμαντέρ)	19:15	Εσοδεία γνώσεων
19:25	Ο Άγγλος γλύπτης Χένρι Μουρ	19:45	Διάλειμμα
19:55	Παίζει η ορχήστρα Ανρί Λεκά	19:55	Η ανακάλυψη της πενικιλίνης
20:15	Ο κλέφτης (ταινία μικρού μήκους από τη Βραζιλία)	20:10	Για να γνωρίσετε τον Καναδά
20:30	Λήξη προγράμματος	21:10	Λήξη προγράμματος

Εικόνα 10. Το πρόγραμμα της πρώτης ημέρας του EIP και του ΤΕΔ. Πηγή: <https://el.wikipedia.org>

Όπως και το ραδιόφωνο, έτσι και η τηλεόραση θεσπίστηκε υπό δικτατορικό καθεστώς. Πιο συγκεκριμένα, παρόλο που το κρατικό κανάλι ήταν καλύτερα εξοπλισμένο και πιο έτοιμο, ο δικτάτορας Γ. Παπαδόπουλος κατάφερε να κάνει το στρατιωτικό κανάλι ΤΕΔ το πρώτο με τακτικό καθημερινό πρόγραμμα. Σύντομα στρατιωτική τηλεόραση και ραδιόφωνο συγχωνεύθηκαν και μετονομάστηκαν σε YENEΔ. Η Ελλάδα είναι το μοναδικό παράδειγμα χώρας όπου ο στρατός οργάνωνε, έλεγχε και εξέπεμπε από το δικό του κανάλι στο ευρύ κοινό, χωρίς κάποιο κρατικό έλεγχο και η εποχή κατά την οποία ξεκίνησε αντικατοπτρίζει τον έντονα προπαγανδιστικό του χαρακτήρα. Ο χαρακτήρας αυτός έγινε πιο έντονος, όταν το κρατικό κανάλι ξεκίνησε να μεταδίδει τακτικό πρόγραμμα με σαφώς πιο ενημερωτικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Με τη δικτατορία της 21^{ης} Απριλίου, και το κρατικό κανάλι ελεγχόταν και χρησιμοποιήθηκε από τη χούντα για προπαγανδιστικούς σκοπούς. Λόγω της εύνοιας του καθεστώτος, η YENEΔ αναπτύχθηκε ταχύτατα, προσθέτοντας στο δυναμικό του ψυχαγωγικές εκπομπές (όπως το «Αλάτι και Πιπέρι» του Φ. Γερμανού), αθλητικό πρόγραμμα και «ελεγχόμενη» ενημέρωση. Και το EIP ενίσχυσε και σταθεροποίησε το πρόγραμμα του εκείνη την περίοδο, αλλά σε μικρότερο βαθμό. (Paschalidis, 2013)

Πολύ γρήγορα άρχισαν να πληθαίνουν οι τηλεοπτικές εκπομπές και στα δύο κανάλια. Άρχισαν τα δελτία ειδήσεων, οι δοκιμές με ελληνικές παραγωγές και το πρόγραμμα τους ενισχύθηκε με ψυχαγωγικό, αθλητικό και πολιτιστικό περιεχόμενο με τον αριθμό των τηλεθεατών να αυξάνεται. Παρακάτω παρατίθεται μία λίστα με τις πρώτες εκπομπές που μεταδόθηκαν:

- *Αθλητική Κυριακή*: Εκπομπή αθλητικού περιεχομένου, η οποία προβάλλεται μέχρι και σήμερα από την ΕΡΤ.
- *Αυτός και το παντελόνι του*, του Ιάκωβου Καμπανέλλη: η πρώτη προβολή θεατρικού
- *Αλάτι και πιπέρι*, με τον Φρέντυ Γερμανό: εκπομπή ποικίλου περιεχομένου, με τη μορφή «τοκ σόου».
- *Το σπίτι με τον φοίνικα*, της Κικής Σεγδίτσα: το πρώτο ελληνικό σίριαλ που μεταδόθηκε από την YENEΔ.
- *Η προσσελήνωση του Απόλλων 11 (Ιούλιος 1969)*: η προβολή αυτού του ιστορικού γεγονότος είχε μεγάλη απήχηση στο τηλεοπτικό κοινό του EIP.

Με τη νέα δεκαετία, αυτή του 1970, πραγματοποιήθηκαν κάποιες αλλαγές στην κρατική τηλεόραση και ραδιοφωνία. Το ΕΙΡ μετονομάζεται σε ΕΙΡΤ (Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης) με σκοπό τα δύο μέσα να υπόκεινται σε έλεγχο από έναν ενιαίο κρατικό φορέα. Ο φορέας αυτός λειτούργησε κάτω από απόλυτο κυβερνητικό έλεγχο μέχρι την μεταπολίτευση, όπου αντικαταστάθηκε από την ΕΡΤ (Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση). Λίγο πριν την ίδρυση της ΕΡΤ, εγκαινιάστηκε και το Ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής, το οποίο μέχρι και σήμερα αποτελεί την έδρα της κρατικής τηλεόρασης.

Εικόνα 11. Το ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής. Πηγή: <https://www.messinialive.gr/wp-content/uploads/2017/11/ERT-LOGO-RADIOMEGARO.jpg>

«Η εποχή της ΕΡΤ»

Η ίδρυση της ΕΡΤ χρονολογείται ένα χρόνο μετά την πτώση της χούντας, στις 27 Νοεμβρίου 1975², ως ανώνυμη εταιρεία. Όπως και ο προϋπάρχον φορέας, έτσι και η ΕΡΤ διατηρεί το μονοπώλιο ως προς τη μετάδοση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών εκπομπών, εξαιρούμενης της YENEΔ η οποία και συνέχισε να εκπέμπει ανεξάρτητη μέχρι την αποστρατικοποίησή της. Τόσο η οργάνωση και λειτουργία όσο και ο έλεγχος του περιεχομένου των μεταδόσεων ήταν αποκλειστική ευθύνη του κράτους, ενώ οικονομικά η ΕΡΤ στηρίχθηκε στις διαφημίσεις και σε φορολογία των τηλεθεατών. (Δουλκέρη, 1979)

Στο τέλος της ίδιας δεκαετίας, άλλη μία καινοτομία έρχεται να προστεθεί στην ελληνική τηλεόραση, όταν η ΕΡΤ εγκαθιστά το γαλλικό σύστημα SECAM και γίνεται σταδιακά έγχρωμη. Παρακάτω παρατίθενται οι πρώτες σειρές της «έγχρωμης» ΕΡΤ καθώς και οι πρωτόγνωρες για την εποχή μεταδόσεις:

- Τηλεοπτικές σειρές «Εκάτη» και «Η δασκάλα με τα χρυσά μάτια»
- Τελετή ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ σε ζωντανή μετάδοση
- Νόμπελ Λογοτεχνίας στον Οδυσσέα Ελύτη μαγνητοσκοπημένα κ.α.

² «Νόμος υπ' αριθ. 230 (ΦΕΚ Α 272/1975)». Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 3 Δεκεμβρίου 1975.

Παρόλο που η ίδρυση της ΕΡΤ έδωσε ελπίδες για μία δημοκρατικότερη τηλεόραση, όσο αναφορά την «πολιτική» υπόστασή της, δεν διέφερε με το ΕΙΡΤ. Συνέχισε να χρησιμοποιείται από την κυβέρνηση για λόγους συμφέροντος, ενώ αξίζει να αναφερθεί πως η αντιπολίτευση δεν είχε καθόλου τηλεοπτικό χρόνο. Η νέα κυβέρνηση κατέρριψε αυτή τη διάκριση, χωρίς ωστόσο κάποια ουσιαστική αλλαγή μιας και παράλληλα ενίσχυσε την προβολή του τότε πρωθυπουργού. Αντίθετα, μεγάλη αλλαγή έφερε στη στρατιωτική τηλεόραση, καθώς το 1982 η ΥΕΝΕΔ³ αποστρατικοποιήθηκε, μεταβιβάστηκε στο κράτος, μετονομάστηκε σε ΕΡΤ2, η ΕΡΤ σε ΕΡΤ1 και λειτούργησαν ως ενιαία ΕΡΤ. Η απόφαση αυτή φαίνεται να ενισχύθηκε από την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, αφού η ταυτότητα της ΥΕΝΕΔ ήταν αντίθετη στο φιλελεύθερο ιδεώδες της ευρωπαϊκής κοινότητας. (Δαμπάσης, 2002)

Στις αρχές της επόμενης δεκαετίας, με την καθιέρωση της έγχρωμης τηλεόρασης και την αύξηση των τηλεοπτικών δεκτών, η θεαματικότητα των προγραμμάτων των ΕΡΤ1 και ΕΡΤ2 ενισχύεται σημαντικά. Οι σειρές που προβλήθηκαν εκείνη την εποχή ήταν κυρίως βασισμένες σε μυθιστορήματα Ελλήνων συγγραφέων, πχ η *Αργώ* του Γ. Θεοτοκά, ενώ σημαντικοί σκηνοθέτες του σήμερα (πχ Π. Βούλγαρης) έκαναν το ντεμπούτο τους. Επιπλέον, άνθισαν οι διεθνής παραγωγές, τόσο αθλητικού όσο και ψυχαγωγικού περιεχομένου. Μεταδόθηκαν για πρώτη φορά ξένες ταινίες και πανευρωπαϊκοί αγώνες. Παράλληλα, αναδείχθηκε και ο διδακτικός χαρακτήρας της τηλεόρασης με πολιτιστικές εκπομπές και ντοκιμαντέρ.

Τα πρώτα αυτά 10 χρόνια λειτουργίας, στο δυναμικό της ΕΡΤ εντάχθηκαν σημαντικές προσωπικότητες της εποχής, από όλο το πολιτικό/ δημοσιογραφικό/ καλλιτεχνικό φάσμα. Ηθοποιοί, όπως ο Δημήτρης Χορν, συγγραφείς (πχ Ο. Ελύτης, Α. Τερζάκης), δημοσιογράφοι (πχ ο Παύλος Μπακογιάννης) στελέχωσαν είτε με τη φυσική τους παρουσία είτε μέσω του έργου τους το κανάλι.

Η σταθερή πορεία του καναλιού άρχισε να διαταράσσεται στα τέλη του '80. Η ανάγκη για ιδιωτική τηλεόραση και οι συνεχείς εξωτερικές και εσωτερικές πιέσεις που δεχόταν η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ οδήγησαν σε νέες αλλαγές την κρατική τηλεόραση, γνωστές ως *απορρύθμιση* (Κεφάλαιο 3). Επιγραμματικά, τα δύο κανάλια ΕΡΤ1 και ΕΡΤ2, ενώθηκαν σε έναν φορέα (ΕΡΤ Α.Ε.) που θα εκπέμπει από το ραδιομέγαρο της Αγίας Παρασκευής 2 συχνότητες: την ΕΤ1 και την ΕΤ2. Λίγο αργότερα προστέθηκε και το τρίτο κρατικό κανάλι με έδρα τη Βόρεια Ελλάδα, η ΕΤ3.

Τελικά, το 1989, πραγματοποιήθηκε η είσοδος της ιδιωτικής τηλεόρασης στη χώρα, με αποτέλεσμα τα κρατικά κανάλια να περιοριστούν αρκετά. Στον παρακάτω πίνακα (Παπαθανασόπουλος, Η τηλεόραση στον κόσμο, 1996) παρουσιάζονται τα ποσοστά θεαματικότητας που κατέγραψε η κρατική τηλεόραση λίγο πριν και αμέσως μετά την άρση του μονοπωλίου της ΕΡΤ⁴:

³ «Νόμος υπ' αριθ. 1288 (ΦΕΚ Α 120/1982)». Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 1 Οκτωβρίου 1982.

⁴ Η πορεία της ΕΡΤ μετά την είσοδο των ιδιωτικών καναλιών, καθώς και η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου θα αναλυθεί σε επόμενα κεφάλαια.

Πίνακας 4. Η εξέλιξη της θεαματικότητας των κρατικών καναλιών.

	ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ	ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ
ET1	37,7%	21,1%
ET2	24,3%	12,6%
ΠΡΩΤΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΚΑΝΑΛΙ	-	35,3%

«Η σύγχρονη μορφή της κρατικής τηλεόρασης»

Η 25ετία που μεσολάβησε από την εμφάνιση της ιδιωτικής τηλεόρασης, ήταν αρκετά δύσκολη για την κρατική. Παρόλο που η EPT Α.Ε. ενίσχυσε το υλικοτεχνικό της δυναμικό και προσέθεσε νέα προγράμματα, όπως οι Χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες, υπέστη μεγάλο πλήγμα στη δημοτικότητά της με τα νούμερα τηλεθέασης των προγραμμάτων της να πέφτουν σε μονοψήφια και το περιεχόμενο των εκπομπών που προβάλλονται – ακόμη και σήμερα – είναι σχεδόν αποκλειστικά ενημερωτικό. Μία σειρά αλλαγών, ανακατατάξεων και μεταρρυθμίσεων (ίδρυση NET, αλλαγή λογότυπου κ.α.) πραγματοποιήθηκε με σκοπό την ανασύσταση της κρατικής τηλεόρασης, χωρίς ωστόσο κάποιο αποτέλεσμα, γεγονός που οδήγησε στο ξαφνικό κλείσιμο της EPT το 2013⁵. Η ενέργεια αυτή προκάλεσε τόσο τους πολίτες όσο και τους εργαζόμενους της EPT, οι οποίοι συνέχισαν να εκπέμπουν ακόμη και από τον υπαίθριο χώρο του ραδιομεγάρου. Για ένα μικρό χρονικό διάστημα η EPT καταργήθηκε και στη θέση της ιδρύθηκε η NEPIT (Νέα Ελληνική Ραδιοφωνία, Ίντερνετ και Τηλεόραση) με σκοπό την οικονομική εξυγίανση του φορέα. Αισίως, το 2015 αποφασίστηκε η επανίδρυση της νέας EPT Α.Ε.⁶

Εικόνα 12. Τα λογότυπα της EPT. Πηγή: el.wikipedia.org/

Πλέον, η EPT παρέχει μία πληθώρα υπηρεσιών με τηλεοπτικά κανάλια, ραδιοφωνικούς σταθμούς, διαδικτυακή πλατφόρμα, δορυφορικά κανάλια καθώς και συνεργασίας με διεθνείς τηλεοπτικούς σταθμούς. Οι τηλεοπτικοί σταθμοί της EPT είναι οι εξής:

⁵ «Απόφαση 2/11.6.2013 (ΦΕΚ Β 1414/2013)». Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 11 Ιουνίου 2013.

⁶ «ΦΕΚ Α 44/2015, ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 4324, Ρυθμίσεις θεμάτων Δημόσιου Ραδιοτηλεοπτικού Φορέα, Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ανώνυμη Εταιρεία και τροποποίηση του άρθρου 48 του κ.ν. 2190/1920 και άλλες διατάξεις». www.et.gr. Εφημερίς της Κυβερνήσεως/Εθνικό Τυπογραφείο. 29 Απριλίου 2015.

- *EPT1*: Ο διάδοχος του ΕΙΡ, το πρώτο κρατικό κανάλι με ενημερωτικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα.
- *EPT2*: Ο διάδοχος του ΥΕΝΕΔ, με ποικίλο περιεχόμενο και συχνές προβολές υλικού από το αρχείο της ΕΡΤ.
- *EPT3*: Το κρατικό κανάλι της Βορείου Ελλάδας, με περιεχόμενο αντίστοιχο με του ΕΡΤ2.
- *EPT HD*: Είναι το κρατικό κανάλι υψηλής ευκρίνειας και το πρόγραμμα του αποτελεί συνδυασμό των τριών άλλων καναλιών.
- *ERT WORLD*: Είναι εδώ και 3 χρόνια το δορυφορικό κανάλι της ΕΡΤ με μεταδόσεις που απευθύνονται στους Έλληνες του εξωτερικού.

Εικόνα 13. Τα κρατικά κανάλια. Πηγή: Lesvosnews.net

Όσο αναφορά το ανθρώπινο δυναμικό, σήμερα (2018) η ΕΡΤ Α.Ε. απασχολεί 2410 εργαζομένους, ενώ τη διοίκησή της έχει αναλάβει το Διοικητικό Συμβούλιο (όπως ορίζεται στο «*Οργανόγραμμα της ΕΡΤ*») με την εξής δομή: Διευθυντής ο Χ. Λεοντής, Διευθύνων Σύμβουλος ο Β. Κωστόπουλος και Γραμματέας η Ε. Βιδάλη – Κελαγιάννη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η έναρξη της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα.

Από τη δεκαετία του 1980 κάνουν την εμφάνιση τους οι πειρατικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί οι οποίοι στοχεύουν κυρίως στις νεαρές ηλικίες. Ακόμα και έτσι όμως, το κρατικό μονοπώλιο παραμένει. Υπήρξαν πειρατικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί που επιχείρησαν να αμφισβητήσουν τον απόλυτο κρατικό έλεγχο στο ραδιόφωνο. Τελικά αυτό επιτυγχάνεται στα τέλη της δεκαετίας από τους ιδιωτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς. (Μπαρμπούτης & Κλώντζας, 2001)

Στις εκλογές του 1989 η κυβέρνηση Τζαννετάκη πέρασε το ψήφισμα νομιμοποίησης της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης, ιδρύοντας παράλληλα το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) το οποίο θα αναλάμβανε την εποπτεία του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου της χώρας. (Βαλσάμη, 2017)

Από το 1987 έως το 1990 ο αριθμός των ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών αυξήθηκε σημαντικά . Το 1989 η ιδιωτική τηλεόραση νομιμοποιήθηκε και από το 1990 άρχισαν να εκπέμπουν οι πρώτοι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί οι οποίοι αποδείχθηκαν πιο δημοφιλείς από τους μη κρατικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς. Μέχρι το 1992 πάνω από 220 νέα τηλεοπτικά κανάλια ήταν στη διάθεση των τηλεθεατών και η παρακολούθηση δελτίων ειδήσεων έγινε καθημερινή συνήθεια. Την περίοδο εκείνη οι εκδότες είχαν άμεση επαφή με τη δημοσιογραφία, όμως η επιχειρηματική τους δραστηριότητα περιοριζόταν παρά μόνο στον Τύπο. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 η κατάσταση αλλάζει οριστικά και στο πεδίο της ιδιωτικής τηλεόρασης και ραδιοφωνίας εμπλέκονται κατά κύριο λόγο επιχειρηματίες διότι απαιτούνταν μεγάλα κεφάλαια. (Ρωμαίος, 2001)

2.1 Η ιδιωτική ραδιοφωνία στην Ελλάδα (από το 1987 και μετά).

Το αίτημα για μη κρατική ραδιοφωνία άρχισε να τίθεται στην Ελλάδα πολύ πριν τη δεκαετία του 1980. Συγκεκριμένα, από τη δεκαετία του 1950 οι «ραδιοπειρατές» υποστήριζαν θερμά την ιδέα της «ελεύθερης ραδιοφωνίας» εκπέμποντας για λίγες ώρες της ημέρας από το σπίτι τους. Ο νόμος 1244/1972, που εκδόθηκε από τη χούντα το 1972, προέβλεπε σοβαρές ποινές κατά των ραδιοπειρατών, από πρόστιμα μέχρι και φυλάκιση. (94fm.gr, 2018)

Τη δεκαετία του 1980 αρχίζει να εκφράζεται έντονα η επιθυμία κατάργησης του κρατικού μονοπωλίου στο ραδιόφωνο, και μάλιστα σε μορφή απαίτησης. Το 1982 και το 1985, ορισμένα στελέχη του κυβερνώντος κόμματος ΠΑΣΟΚ πρότειναν τη δημιουργία νόμου που θα έδινε τη δυνατότητα ίδρυσης δημοτικών ραδιοφωνικών σταθμών στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και αυτό διότι την περίοδο εκείνη μέλη του ΠΑΣΟΚ είχαν υπό τον έλεγχό τους την τοπική αυτοδιοίκηση των μεγαλύτερων πόλεων της χώρας.

Το δημοτικό ραδιόφωνο δεν ήταν κάτι νέο στην Ελλάδα. Ήδη σε τρεις πόλεις της χώρας, στην Αμαλιάδα, την Ιεράπετρα και το Μεσολόγγι, μη κερδοσκοπικοί ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί λειτουργούσαν από τις αρχές του 1960 υπό την προστασία των τοπικών αρχών. Οι σταθμοί αυτοί συνεργάζονταν με την ΕΡΤ και είχαν μεγάλη δημόσια στήριξη.

Το επόμενο βήμα για το δημοτικό ραδιόφωνο έγινε όταν η Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδος (ΚΕΔΚΕ) πρότεινε το 1984 την ίδρυση τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών. Συγκεκριμένα, ο Μιλτιάδης Έβερτ, υποψήφιος δήμαρχος Αθηνών στις εκλογές του 1986 υιοθέτησε την πρόταση ίδρυσης δημοτικού σταθμού. Μετά τη νίκη του στις εκλογές αυτές, η πίεση για το θέμα έγινε εντονότερη προς την κυβέρνηση. Ο νέος δήμαρχος δήλωνε πως έως τον Μάρτιο του 1987 θα προχωρούσε το σχέδιό του για ίδρυση δημοτικού ραδιοφωνικού σταθμού ακόμα και εάν δεν είχε διευθετηθεί το νομικό υπόβαθρο για ελεύθερη ραδιοφωνία μέχρι τότε. Η κυβέρνηση ωστόσο ήταν πρόθυμη να τον βοηθήσει σε κάθε περίπτωση.

Ο τρόπος κατάργησης του κρατικού ραδιοφωνικού μονοπωλίου δεν ενθουσίασε αρκετά στελέχη του κυβερνώντος ΠΑΣΟΚ, αφού μια μερίδα του επιθυμούσε να νομιμοποιηθούν οι ραδιοπειρατές χωρίς όμως να τους δίνεται η δυνατότητα μετάδοσης ειδήσεων, ενώ μία άλλη μερίδα τασσόταν υπέρ της λειτουργίας τοπικών σταθμών υπό την εποπτεία των νομαρχών οι οποίοι ήταν διορισμένοι από το ίδιο το κόμμα και όχι από τους δημάρχους, που πολλοί από αυτούς είχαν σχέσεις με την αντιπολίτευση. Από την άλλη πλευρά, η Νέα Δημοκρατία ήταν υπέρ της ιδιωτικής ραδιοφωνίας, ενώ ο Συνασπισμός κατά γιατί θεωρούσε πως η ιδιωτική ραδιοτηλεόραση θα περνούσε στον έλεγχο ξένων συμφερόντων.

Τον Μάιο του 1987 με υπουργική απόφαση επιτράπη η ίδρυση δημοτικών ραδιοφωνικών σταθμών και τον ίδιο μήνα ιδρύθηκε στην Αθήνα ο πρώτος, ο «Αθήνα 98,4 FM». Η λειτουργία του αθηναϊκού σταθμού στάθηκε η πρώτη μεγάλη πρόκληση απέναντι στο κρατικό μονοπώλιο της ραδιοτηλεόρασης. Εν τούτοις, για κάποιους δεν είχε αλλάξει κάτι σημαντικά καθώς ο σταθμός λειτουργούσε κάτω από αυταρχική διαχείριση και επιπρόσθετα εξέπεμπε σε τοπικό επίπεδο.

Εικόνα 14. Λογότυπο του πρώτου ιδιωτικού ραδιοφωνικού σταθμού «Αθήνα 98,4 FM». Πηγή: <https://www.lifo.gr/team/bitsandpieces/49863>

Τον Ιούνιο του 1987 εξέπεμψε από τον Πειραιά ο δεύτερος δημοτικός σταθμός, το «Κανάλι 1». Ο σταθμός είχε πιο έντονο τοπικό χαρακτήρα απ' ότι ο «Αθήνα 98,4». Στη συνέχεια, τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς βγήκε «στον αέρα» ο σταθμός «FM 100» στη Θεσσαλονίκη ως πρωτοβουλία του τότε δημάρχου της, Σ. Κούβελα (Λιοναράκης, 1988), αλλά και το Ράδιο Άρτα στην ομώνυμη πόλη από νεαρούς ραδιοπειρατές. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα είχαν ιδρυθεί δεκάδες σταθμοί σε ολόκληρη τη χώρα. Οι πρώτοι ιδιωτικοί σταθμοί εκπέμπουν ποίκιλα προγράμματα με κοινωνικά θέματα αλλά προβάλλουν έντονη πολιτικοποίηση. (Κολοβάτσιος, 2007)

Η πρώτη φάση της ελεύθερης ραδιοφωνίας χαρακτηρίστηκε από προβλήματα, όπως οι ασάφειες σχετικά με την ταυτότητα της. Τον Οκτώβριο 1987 τίθεται σε ισχύ ο νόμος 1730/1987 και ενώ διατηρούσε τον έλεγχο της ραδιοτηλεόρασης από την ΕΡΤ, σε άρθρο του επέτρεπε την ίδρυση ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών. Συγκεκριμένα, ο υπουργός προεδρίας της κυβέρνησης είχε τη δυνατότητα να εκχωρεί άδειες λειτουργίας τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών σε ιδιώτες, εταιρίες και τοπικές αρχές. (Δουλκέρη, 1988)

Λίγο πριν το τέλος του 1987 ιδρύθηκε ο σταθμός «Διάυλος 10», ένα συλλογικό δημιούργημα δέκα δήμων της δυτικής Αττικής. Μέχρι τον Μάρτιο 1989 ο αριθμός των δημοτικών σταθμών ολοένα και αυξανόταν. Ωστόσο, τα πρώτα βήματα της δημοτικής ραδιοφωνίας, δεν χαρακτηρίζαν ουσιαστικά την ιδέα της ελεύθερης ραδιοφωνίας.

Αν και η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ είχε προχωρήσει στην κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου στη ραδιοτηλεόραση, είχε τη σαφή πρόθεση να θέσει τους νέους σταθμούς υπό τον έλεγχο του. Δεν ήταν λίγες οι φορές που η κυβέρνηση προσπάθησε ανεπιτυχώς όμως, να ελέγξει τους δημάρχους καταστρέφοντας τις παράνομες κεραιές δημοτικών σταθμών. Οι ίδιοι οι διευθυντές των δύο πρώτων δημοτικών σταθμών αμφέβαλλαν για το δημοτικό ραδιόφωνο καθώς θεωρούσαν πως το κοινό επιθυμούσε κάτι περισσότερο από τα προβλήματα των συνοικιών.

Η πρώτη φάση της ελεύθερης ραδιοφωνίας χαρακτηρίστηκε από προβλήματα, όπως οι ασάφειες σχετικά με την ταυτότητα της. Με το προεδρικό διάταγμα του 1988 αποφασηνίστηκαν αρκετές λεπτομέρειες του νόμου 1987 σχετικά με την ιδιωτική ραδιοφωνία. Το διάταγμα αυτό επέτρεπε την ίδρυση σταθμών υπό την επίβλεψη ενός διοικητικού συμβουλίου στο οποίο θα συμμετείχαν όλες οι παρατάξεις του δημοτικού συμβουλίου κάθε πόλης. Οι άδειες που παραχωρούνταν θα είχαν διάρκεια δυο χρόνων με δυνατότητα παράτασης. Το διάταγμα επιπλέον, προσδιόριζε όλες τις τεχνικές προδιαγραφές των σταθμών καθώς και τα όρια του διαφημιστικού χρόνου. (Δουλκέρη, 1988)

Οι περιορισμοί αυτοί φανέρωναν την αντίθεση των πολιτικών σε μια πλήρως ελεύθερη ραδιοφωνία και αυτό διότι το ΠΑΣΟΚ θεωρούσε τους νέους σταθμούς αντίθετους πολιτικά μαζί του, ενώ η Ν.Δ. την υποστήριζε μόνο σε περιπτώσεις πολιτικής της ωφέλειας.

Οι πρώτες άδειες βγήκαν τον Μάιο του 1988. Συγκεκριμένα, εκδόθηκαν 29 άδειες και οι περισσότερες δόθηκαν σε εκδότες και δημοτικές αρχές. Η αρμόδια επιτροπή όμως ποτέ δε δημοσιοποίησε τα κριτήρια με τα οποία κατανεμήθηκαν. Το Μάιο του 1988 εξέπεμψε ο πρώτος ιδιωτικός σταθμός «TOPFM» του δημοσιογραφικού οργανισμού Λαμπράκη. Έτσι, κατέστη φανερό πως οι ραδιοερασιτέχνες δεν είχαν ελπίδα με αποτέλεσμα πολλοί να συνεχίζουν να εκπέμπουν πειρατικά στην Αττική, έχοντας φυσικά προβλήματα με το νόμο. Στην επαρχία οι ραδιοπειρατές στάθηκαν περισσότερο τυχεροί αφού πολλοί κατάφεραν να πάρουν άδειες κατακτώντας μεγάλο ποσοστό ακροαματικότητας έναντι του κρατικού ραδιοφώνου.

Επίσης, ορισμένοι πειρατικοί σταθμοί εξέπεμπαν μέσω συχνοτήτων που ανήκαν σε σταθμούς με άδειες, συχνότητες με ισχύ εκπομπής υψηλότερη από την επιτρεπόμενη αλλά και δήμαρχοι που είχαν στη διάθεσή τους πάνω από έναν ραδιοφωνικούς σταθμούς. Για παράδειγμα, ο Σ. Κουβέλας, δήμαρχος Θεσσαλονίκης διέθετε δύο σταθμούς εκεί, τον «FM 101» και τον «FM 100.5».

Μέσα στη δίνη αυτών των προβλημάτων, αρκετοί ιδιοκτήτες σταθμών ίδρυσαν το 1989 τη Διαρκή Επιτροπή Τοπικών Ραδιοσταθμών. Όμως οι ιδιοκτήτες ανήκαν σε διαφορετικά πολιτικά στρατόπεδα με αποτέλεσμα να υπάρχουν διαφωνίες.

Παρόλα αυτά, οι νέοι σταθμοί ξεκίνησαν να αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες εξαιτίας της ανεπάρκειας των ραδιοφωνικών διαφημιστικών δαπανών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την πρώτη απεργία υπαλλήλων μη κρατικών ραδιοφώνων το 1989. Τα προβλήματα αυτά αύξησαν τον ανταγωνισμό μεταξύ των σταθμών κυρίως στην πρωτεύουσα, για την εξασφάλιση εσόδων από δημοφιλή προγράμματα.

Σύμφωνα με τις μετρήσεις ακροαματικότητας στα τέλη της δεκαετίας του 1980 οι πιο δημοφιλείς σταθμοί ήταν ο Αθήνα 98,4, ο Αντέννα, ο TOPFM αλλά και ο JeronymoGroovy, ένας παλιότερος σταθμός που είχε ξεκινήσει να εκπέμπει πειραματικά από το 1966. (Κολοβάτσιος, 2007)

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 οι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί σημείωναν υψηλά ποσοστά ακροαματικότητας και αυτό οφειλόταν συνήθως στο γεγονός ότι ήταν έντονα πολιτικοποιημένοι. Παραδείγματος χάρη, την περίοδο 1990-1993 ο σταθμός ΣΚΑΙ εμπλεκόμενος σε διαμάχη με την κυβέρνηση Μητσοτάκη, σημείωσε τεράστια ποσοστά ακροαματικότητας πρωτόγνωρα για τα ελληνικά δεδομένα.

Παρά την εξέλιξη της ιδιωτικής τηλεόρασης στο τέλος της δεκαετίας του 1980, το ραδιοφωνικό κοινό παρέμεινε σταθερό τη δεκαετία του 1990 αλλά και του 2000. (Ρήγου, 2010)

Προς το τέλος της δεκαετίας και μετά τη χρηματιστηριακή κρίση, οι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί προχώρησαν σε σημαντικές περικοπές προσωπικού και προγραμμάτων, μειώνοντας τον ενημερωτικό τους χαρακτήρα. Αντίθετα, ενισχύθηκαν τα κρατικά ραδιόφωνα που διατήρησαν τον ενημερωτικό και ψυχαγωγικό τους ρόλο.

Ο νόμος 3592/2007⁷ όριζε πως η ίδρυση και η λειτουργία ιδιωτικών τοπικών ραδιοσταθμών θα γινόταν με άδεια του Ε.Σ.Ρ. και μέσω διαγωνισμού. Στο διαγωνισμό πρέπει επίσης, να συμμετέχουν και οι ήδη υπάρχοντες νόμιμοι ιδιωτικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί για να λάβουν εκ νέου την άδεια.

Πλέον, λόγω της οικονομικής κρίσης αλλά και των τεχνικών ευκολιών, μεγάλη διάδοση γνωρίζει το διαδικτυακό ραδιόφωνο. Ακόμη, αξιοσημείωτες είναι και οι ατομικές προσπάθειες εργαζομένων σταθμών που έχουν κλείσει και οι οποίοι συνεχίζουν να λειτουργούν το πρόγραμμα και την παλιά επιχείρηση. (94fm.gr, 2018)

⁷ ΝΟΜΟΣ 3592/2007 - ΦΕΚ 161/Α/19.7.2007 «Συγκέντρωση και αδειοδότηση Επιχειρήσεων Μέσων Ενημέρωσης και άλλες διατάξεις.»

2.2 Η ιδιωτική τηλεόραση στην Ελλάδα (από το 1989 και μετά).

Μετά τη νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του 1985, η αντιπολίτευση, η Ν.Δ., μέσω των δημάρχων των τριών μεγαλύτερων δήμων της χώρας, του Μ. Έβερτ στην Αθήνα, Α. Ανδριανόπουλου στον Πειραιά και του Σ. Κουβέλα στη Θεσσαλονίκη, άρχισε να ασκεί έντονη πίεση για δημιουργία ιδιωτικής τηλεόρασης. Από την άλλη πλευρά, πολλοί επιχειρηματίες και εκδότες απέβλεπαν στο να επενδύσουν ακόμη περισσότερο στα ΜΜΕ με την ίδρυση καναλιών.

Η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ ως αντίδραση, με διάφορες δικαιολογίες ανέβαλλε συνεχώς την έκδοση αδειών. Για αντιστάθμισμα, τον Σεπτέμβριο 1988 εξέδωσε άδειες για έξι δορυφορικά κανάλια σε δέκα πόλεις της Ελλάδας. Τον Οκτώβριο του 1988 το τηλεοπτικό κρατικό μονοπώλιο διαρρηγνύεται από την ΕΡΤ. Η κρατική τηλεόραση παρέχει τότε έξι δωρεάν δορυφορικά κανάλια (CNNInternational, RAI2, SAT1, TV5, Horizon, SuperChannel). (Επικοινωνιακοί, 2009) Τον ίδιο μήνα εξέπεμψε το πρώτο ιδιωτικό κανάλι στη χώρα, το TVPlus στον Πειραιά και μετέδιδε μόνο ταινίες. Στο τέλος της ίδιας χρονιάς επίσης, βγήκε στον αέρα και το TV100 στη Θεσσαλονίκη. Τα πρώτα ιδιωτικά κανάλια είχαν σχετικά μικρή υποδομή αλλά η αρχή είχε γίνει.

Με τις εκλογές του 1989 και μετά την ήττα του ΠΑΣΟΚ, η νέα κυβέρνηση το καλοκαίρι του 1989 περνάει το νόμο 1866/1989 με τον οποίο νομιμοποιείται η λειτουργία της μη κρατικής τηλεόρασης. Επιπλέον, προχώρησε στην ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ), το οποίο και θα είχε στον έλεγχό του το εθνικό ραδιοτηλεοπτικό τοπίο.

Εικόνα 15. Λογότυπο του ιδιωτικού τηλεοπτικού σταθμού «TV 100». Πηγή: <http://iptamenoplyntirio.blogspot.com/2016/02/50.html>

Τον Ιούλιο του 1989 δόθηκαν άδειες για τους πρώτους δύο τηλεοπτικούς σταθμούς, ωστόσο αρχικά μόνο ένας εξέπεμψε, ο Mega στις 20 Νοεμβρίου 1989. Μέτοχοι στο Mega ήταν οι εκδότες εφημερίδων Χ. Λαμπράκης των «Βήμα» και «Νέα», Γ. Μπόμπολας της «Εθνος», ο Χ. Τεγόπουλος της «Ελευθεροτυπία», ο Α. Αλαφούζος της «Καθημερινή» και η οικογένεια Βαρδινογιάννη της «Μεσημβρινή», με ποσοστό στο σταθμό 20% έκαστος.

Λίγους μήνες αργότερα, την παραμονή πρωτοχρονιάς του 1989 βγήκε στον αέρα ο δεύτερος ιδιωτικός σταθμός ANTI της οικογένειας Κυριακού. Ο Ν. Μαστοράκης, συντονιστής και παραγωγός του σταθμού, εισήγαγε ιδέες και προγράμματα βασισμένα σε αντίστοιχα του εξωτερικού, πρωτόγνωρα για τα ελληνικά τηλεοπτικά δεδομένα.

Σύντομα, τον Ιανουάριο του 1990 κάνει την εμφάνισή του το ΚΑΝΑΛΙ 29 του ομίλου Κουρή προβάλλοντας κατά κύριο λόγο πολιτικές εκπομπές.

Τον επόμενο μήνα, ξεκινά και το NewChannel με ιδιοκτήτη τον τότε δήμαρχο της συμπρωτεύουσας Σ. Κουβέλα, διατηρώντας παράλληλα και έναν άλλο τηλεοπτικό σταθμό, τον TV100. Το NewChannel ήταν ένα από τα χαρακτηριστικότερα μικρά κανάλια που έκαναν την εμφάνιση τους στη δεκαετία του 1990. Το κανάλι αργότερα μετονομάστηκε σε NewTempo και έπειτα σε Tempo. Τα δύο κανάλια του δημάρχου συνεργάστηκαν για αρκετό καιρό, ανταλλάσσοντας προγράμματα και δελτία ειδήσεων. (Βαλσάμη, 2017)

Την ίδια χρονιά, ο Β. Λεβέντης, του κόμματος Ένωσης Κεντρώων, ίδρυσε το Κανάλι 67. Το 2000 το κανάλι πουλήθηκε στον εκδότη Γ. Κουρή, ο οποίος και το μετονόμασε σε Extra Channel και αργότερα σε Extra Channel 3. Ο Γ. Καρατζαφέρης ιδρύει το Τηλεάστου που έπειτα έγινε ART, ο Γ. Μιχαλόπουλος ιδρύει το Τηλετώρα το οποίο μετονομάζεται σε Polis, Cosmopolis και ChannelTVC, ενώ παράλληλα εμφανίζεται και ως ιδιοκτήτης του ο Δ. Κοντομηνάς. (Κιάος, 2016)

Τον Δεκέμβρη του 1990 η κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κ. Μητσοτάκη έκανε το δεύτερο βήμα στην αδειοδότηση τηλεοπτικών αδειών. Αυτή τη φορά δόθηκαν απευθείας άδειες στα κανάλια Mega, ANT1, Star, NewChannel, Κανάλι 29, όπως επίσης και άδειες τοπικής εμβέλειας στο TV 100, Μακεδονία TV, Telety και Τηλετώρα. (Σαμαρά, 2016)

Οι πρώτες άδειες ίδρυσης και λειτουργίας τοπικών τηλεοπτικών σταθμών στην Αθήνα αλλά και ειδικές άδειες για εθνική εμβέλεια εκδόθηκαν τον Σεπτέμβριο του 1993. Οι άδειες δόθηκαν στις εταιρείες που αντιπροσώπευαν τους τηλεοπτικούς σταθμούς, δηλαδή στην ΑντένναΤVΑ.Ε. (ANT1), στην Ελεύθερη Τηλεόραση Α.Ε. (Κανάλι 29), στη Νέο Κανάλι Ραδιοτηλεοπτική Α.Ε. (NewChannel) και στη Τηλετύπος Α.Ε. (MegaChannel). Επιπρόσθετα, δόθηκαν αντίστοιχες άδειες σε σταθμούς στη Θεσσαλονίκη. Οι εταιρείες που τις προσκόμισαν ήταν η Δημοτική Εταιρεία Πληροφορίας, Θεάματος και Επικοινωνίας του καναλιού TV 100 και οι Ραδιοτηλεοπτικές Επιχειρήσεις Καραβασίλη Α.Ε.

Εικόνα 16. Λογότυπο του ιδιωτικού τηλεοπτικού σταθμού «Κανάλι 29». Πηγή: <http://iptamenopolyntirio.blogspot.com/2016/02/50.html>

Οι εταιρείες CityBNewsA.E. (Telety) και Τηλετώρα Ανώνυμη Ραδιοτηλεοπτική Εταιρεία (Τηλετώρα) πήραν άδεια ίδρυσης και λειτουργίας τηλεοπτικού σταθμού μόνο για την περιοχή της Αθήνας. Στη συνέχεια, ιδρύεται του ο ΣΚΑΪ τον Σεπτέμβριο του 1993 από τον Γ.

Αλαφούζο. Προς το τέλος του 1993 η συχνότητα του Κανάλι 29 περνά σε νέο κανάλι, στο STARChannel του Ν. Μαστοράκη με βάση τον Ταύρο Αττικής. Χαρακτηριστικό του καναλιού ήταν η πρώτη προβολή πετυχημένων ξένων ταινιών και σειρών. (Βαλσάμη, 2017)

Παρόλο που η ιδιωτική τηλεόραση στην αρχική της πορεία παρουσίασε σημαντικούς νεωτερισμούς, αυτό που ξεχώρισε ήταν η κάλυψη της επικαιρότητας. Ο λόγος των δημοσιογράφων πλέον ήταν καθημερινός, ασκούταν κριτική για τα θέματα των ειδήσεων, ασχολούνταν με καθημερινά προβλήματα και πρόσφεραν ανοιχτό διάλογο σε πολιτικούς. Με αυτό τον τρόπο, τα πολιτικά κόμματα στάθηκαν φιλικά προσκείμενα στην ιδιωτική τηλεόραση. (Επικοινωνιακοί, 2009)

Η κυβέρνηση Σημίτη το 1997 προχώρησε σε προκήρυξη διαγωνισμού για απόδοση αδειών σε 117 τηλεοπτικούς σταθμούς, 6 πανελλαδικής εμβέλειας, 53 περιφερειακούς και 58 τοπικούς. Υποψηφιότητα δήλωσαν 160 σταθμοί, ωστόσο πέρασε μια πενταετία μέχρι να δοθούν οι άδειες αυτές. Αρχικά, δόθηκαν δύο παρατάσεις, η μία το 1998 και η άλλη το 2002.

Προς το τέλος του 1997 ο ΣΚΑΙ εξαιτίας οικονομικών προβλημάτων πωλείται και δύο χρόνια αργότερα, το 1999, μετονομάζεται σε Skai, έπειτα σε AlphaSky για να καταλήξει στο σημερινό Alpha.

Το 1999, το NewChannel του Σ. Κούβελα μετονομάζεται σε TempoTV. Δύο χρόνια αργότερα χρεοκοπεί το Κανάλι 5, που πριν ήταν το Κανάλι 29 ώστε να γίνει σταδιακά το κανάλι Alter. (Parathanasopoulos S. , 2007)

Την δεκαετία 2000, η ιδιωτική τηλεόραση κυριαρχούσε ως μέσο αλλά έχανε σταδιακά σε τηλεθέαση. Κατά καιρούς εμφανίστηκαν αρκετά κανάλια τα οποία σταμάτησαν τη λειτουργία τους κυρίως για οικονομικούς λόγους όπως το Alter, το NewChannel κ.α.. Ορισμένοι ιδιωτικοί σταθμοί με σκοπό να γίνουν περισσότεροι ανταγωνιστικοί από του τρεις κυρίαρχους, το Mega, Star και ANT1, άλλαζαν ιδιοκτησία και όνομα. Για παράδειγμα, το 2000 εμφανίζεται το Alter, ένας ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός πανελλαδικής εμβέλειας με έδρα το Περιστέρι Αττικής. Το κανάλι είχε ξεκινήσει από το 1994 με το όνομα Κανάλι 5 υπό ιδιοκτησία του Ομίλου Κουρή. (Επικοινωνιακοί, 2009)

Στη Θεσσαλονίκη, το Μακεδονία TV πωλείται και αυτό, στον όμιλο Αντέννα της οικογένειας Κυριακού και ανανεώνει το πρόγραμμά του με τηλεπαιχνίδια, ψυχαγωγικές εκπομπές αλλά και παλιότερες σειρές του ANT1.

Τον Σεπτέμβριο του 2000 μέσω της Digea ξεκινά και η πρώτη ψηφιακή εκπομπή των ιδιωτικών τηλεοπτικών σταθμών πανελλαδικής εμβέλειας στην Αττική, την οποία και ίδρυσαν. Από το 2010 και έπειτα, ακολούθησαν και άλλες περιοχές της χώρας, με πρώτη από αυτές τη Θεσσαλονίκη. (Parathanasopoulos S. , 2007)

Στο μεταξύ, το 2002 ο τότε υπουργός τύπου Χ. Πρωτόπαπας κήρυξε το διαγωνισμό αδειοδότησης του 1997 άκυρο και ανακοίνωσε νέο. Στον συγκεκριμένο διαγωνισμό υπήρξαν 15 υποψηφιότητες, και πάλι όμως ο διαγωνισμός δεν έγινε.

Τον Ιανουάριο του 2005, ο νέος πρωθυπουργός από τις εκλογές του 2004, Κ. Καραμανλής, έφερε προς ψήφιση στο κοινοβούλιο νόμο με τον οποίο οριζόταν στο 1% το ποσοστό κάθε βασικού μετόχου ιδιωτικού καναλιού και το ασυμβίβαστο περνούσε πλέον και σε όλα τα συγγενικά του πρόσωπα αλλά και ιδρύματα που συνδέονταν μαζί του. Για το ασυμβίβαστο του βασικού μετόχου υπήρξαν πολλές αντιδράσεις.

Ο νόμος 3592/2007 του τότε υπουργού τύπου Θ. Ρουσόπουλου, σύμφωνα με τον οποίο οριζόταν ο τρόπος διαδικασίας αδειοδότησης των τηλεοπτικών σταθμών με βάση τον εκάστοτε επιτρεπόμενο αριθμό αδειών, η εμβέλεια αλλά και το είδος προγραμμάτων. Ο νόμος δεν εφαρμόστηκε ποτέ και οι μετέπειτα κυβερνήσεις έδωσαν παρατάσεις και προσωρινές άδειες. (Σαμαρά, 2016)

Από το 2008 και ειδικότερα από το 2010 και έπειτα, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, αρχίζει να φαίνεται η άσχημη οικονομική κατάσταση των τηλεοπτικών σταθμών. Το AlterChannel σταματά τη λειτουργία του και κλείνει, ενώ πολλές φορές ήρθε στο προσκήνιο το ενδεχόμενο να κλείσει και το κανάλι του Mega. Οι προϋπολογισμοί των καναλιών μειώθηκαν κατά πολύ, τα έσοδα από τις διαφημίσεις το ίδιο, ενώ τα ελληνικά προγράμματα έδωσαν τη θέση τους σε ξενόφερτες τηλεοπτικές σειρές. (Αμοιρίδου, 2016)

Η τελευταία προσπάθεια ρύθμισης της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης δια νόμου έγινε το 2015 από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ. Τα βασικότερα σημεία του νέου νόμου αφορούσαν ότι ο αρμόδιος υπουργός και κατόπιν συμφωνίας με το ΕΣΡ, θα αποφασίζει τον αριθμό δημοπρατούμενων αδειών και το είδος των ενημερωτικών προγραμμάτων, η τιμή έναρξης κάθε δημοπρατούμενης άδειας θα ορίζεται με κοινή απόφαση των υπουργών οικονομικών, ενημέρωσης και επικοινωνίας και με τη σύμφωνη γνώμη του ΕΣΡ, και τέλος η διαδικασία αδειοδότησης θα γίνεται κατόπιν έκδοσης προκήρυξης από το ΕΣΡ. (Σχινά, 2016)

Πλέον, αδειούχοι τηλεοπτικοί σταθμοί είναι ο ΣΚΑΙ του Γ. Αλαφούζου, ο ALPHA του Δ. Κοντομηνά, ο ANT1 του Θ. Κυριακού, ο STAR του Γ. Βαρδινογιάννη και ο ETV του Ι. Σαββίδη. Το Mega, το πρώτο ιδιωτικό τηλεοπτικό κανάλι, έχει καταρρεύσει οικονομικά και οδεύει στο οριστικό του κλείσιμο. (Μανιάτης, 2018)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου

Το φαινόμενο της απορρύθμισης αναφέρεται στις αλλαγές που επήλθαν στα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας με την κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου όσον αφορά την ραδιοτηλεόραση. Πιο συγκεκριμένα, η απελευθέρωση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου δίνει πρόσβαση σε ιδιώτες για ίδρυση, λειτουργία και ελεύθερη εκπομπή ραδιοσταθμών και τηλεοπτικών καναλιών. Ως αρχή του φαινομένου, χαρακτηρίζεται η αμερικανική απορρύθμιση την περίοδο κυβερνήσεως του R. Reagan, από όταν ξεκίνησαν μία σειρά αλλαγών στη ραδιοτηλεόραση, ως προς τις διαφημίσεις, το περιεχόμενο των εκπομπών καθώς και ως προς τη δυνατότητα ιδιοκτησίας ραδιοτηλεοπτικής άδειας, οι οποίες συνεχίζονται ακόμη και σήμερα.

Παρόλο που το αμερικάνικο μοντέλο ραδιοτηλεόρασης διαφέρει αρκετά από το ευρωπαϊκό, καθώς είναι ανταγωνιστικό με τον ιδιωτικό τομέα να εισχωρεί σε αυτό από την ίδρυσή του, αυτή η νέα ρύθμιση επηρέασε σημαντικά την απελευθέρωση των τοπίων στις χώρες της Ευρώπης (συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας). Έτσι, το ήδη υπάρχον πολιτικό και κοινωνικό κλίμα της Ευρώπης σε συνδυασμό με τις εξωτερικές πιέσεις ευνόησε την κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου.

Εκτός από το νεοφιλελεύθερο πολιτικό κλίμα και το αμερικανικό παράδειγμα, ένας άλλος παράγοντας που ευνόησε την απορρύθμιση ήταν οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις της δεκαετίας του '80 (π.χ. δορυφορική αναμετάδοση, εδραίωση οπτικοακουστικής βιομηχανίας), οι οποίες έδωσαν έναυσμα σε αρκετούς επιχειρηματίες να επενδύσουν στη ραδιοτηλεόραση. Τέλος, μια σωρεία εσωτερικών παραγόντων όπως οι διαφημιστικές εταιρίες και οι τηλεοπτικοί παραγωγοί συνέβαλαν στην απελευθέρωση τηλεόρασης και ραδιοφώνου. (Παπαθανασόπουλος, 1993)

3.1 Η περίπτωση της Ελλάδας.

Το ραδιοτηλεοπτικό τοπίο στην Ελλάδα χαρακτηριζόταν για 3 περίπου δεκαετίες από απόλυτο κρατικό μονοπώλιο. Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 έγιναν κάποιες προσπάθειες τόσο από επίσημους φορείς (πχ εκάστοτε αντιπολίτευση, μεμονωμένοι δήμοι) όσο και από ερασιτέχνες (πχ ραδιοπειρατές) για απελευθέρωσή του, χωρίς κάποιο ουσιαστικό αποτέλεσμα, μιας και κάθε κυβέρνηση ασκεί έντονο έλεγχο στο περιεχόμενο των εκπομπών. Χαρακτηριστικό δείγμα του παρεμβατισμού αποτελούν τα στελέχη που διεύθυναν κάθε φορά τη δημόσια ραδιοτηλεόραση, διορισμένα ανάλογα με το πολιτικό τους υπόβαθρο. Ο φανερός αυτός πολιτικός «χρωματισμός» των δύο μέσων, καθώς και η ανάγκη για σύμπλευση με την υπόλοιπη Ευρώπη ευνόησε την απορρύθμιση στα μέσα της ίδιας δεκαετίας.

Στα τέλη περίπου της ίδιας δεκαετίας όπως αναφέρθηκε παρατηρείται μια ιδεολογικοπολιτική στροφή, προς τον νεοφιλελευθερισμό. Η απελευθέρωση των ευρωπαϊκών ραδιοτηλεοπτικών μέσων από το κρατικό μονοπώλιο επηρεάστηκε έντονα από το πολιτικό κλίμα που επικρατούσε στην Αμερική κυρίως κατά τη περίοδο προεδρίας του R. Reagan (1980-1988). Οι οπαδοί της ιδεολογίας του νεοφιλελευθερισμού πρέσβευαν πως ο ανταγωνισμός

ενθαρρύνει την ομαλή λειτουργία των καναλιών, την προώθηση της επιχειρηματικότητας, τις επενδύσεις σε νέα σύγχρονα μέσα αλλά και την ελεύθερη έκφραση. Στην Ελλάδα όμως εκτός την πίεση που ασκούσαν οι παραπάνω εξωτερικές συγκυρίες, η απορρύθμιση έγινε και μετά από εσωτερικές πιέσεις.

Μερίδα του ιδιωτικού τομέα έδειχνε έντονο ενδιαφέρον να εμπλακεί στο ραδιοτηλεοπτικό πεδίο της χώρας, καθώς επίσης και η ευρύτερη δυσφορία του κοινού για τα κρατικά μέσα, συνέβαλαν καθοριστικά σε αυτή. Στην ουσία όμως, η απορρύθμιση ήταν αποτέλεσμα πολιτικών σκοπιμοτήτων και όχι καθαυτό προβλημάτων στο εθνικό επικοινωνιακό φάσμα. (Παπαθανασόπουλος, 2005)

Η απορρύθμιση των ΜΜΕ στην Ελλάδα έγινε μέσα στη δεκαετία του 1980 και συγκεκριμένα την περίοδο 1987-1989 και ξεκίνησε ως μια πρώτη χαλάρωση κανόνων οι οποίοι περιόριζαν το ραδιοτηλεοπτικό πεδίο της χώρας. (Καφίρη, 2001)

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, η δημόσια ραδιοτηλεόραση έκανε μία σειρά αλλαγών με σκοπό σαν ενιαίος κρατικός φορέας να εξασφαλίσει την «αμερόληπτη και ισορροπημένη διάχυση ειδήσεων, πληροφοριών και καλλιτεχνικών προγραμμάτων», χωρίς ωστόσο να καταφέρει να ανταπεξέλθει στις προσδοκίες. Εν τέλει, το 1987 πραγματοποιείται η απελευθέρωση των ραδιοφωνικών σταθμών (νόμος 1730/1987) και το 1989 των τηλεοπτικών καναλιών (νόμος 1866/1989).

Μετά λοιπόν την απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου στην Ελλάδα, παρατηρείται μια τάση συγκέντρωσης κεφαλαίων με αποτέλεσμα την εξέλιξη των οργανισμών των ΜΜΕ σε μεγάλες επιχειρήσεις, ιδιωτικοποίηση των επικοινωνιακών μέσων και προσπάθεια ελέγχου τους από τις μεγάλες επιχειρήσεις, ανάπτυξη των ψηφιακών συστημάτων επικοινωνίας αλλά και τεράστια αύξηση προσφερόμενων ενημερωτικών προϊόντων. (Λέανδρος, 2000)

3.1.1 Οι διαφορές ιδιωτικής και κρατικής ραδιοτηλεόρασης.

Τα βασικά επιχειρήματα των υποστηρικτών της νέας ρύθμισης για ελεύθερη ραδιοτηλεόραση ήταν η παροχή πολύπλευρης ενημέρωσης, ο πλουραλισμός απόψεων και ιδεών καθώς και η μέγιστη («μη κρατικά ελεγχόμενη») διαφάνεια. Τα περισσότερα από αυτά, ωστόσο, αποδείχτηκαν μη ρεαλιστικά. Η είσοδος των ιδιωτών στα Μέσα, τα οδήγησε σε εμπορευματοποίηση με μοναδικό στόχο το μέγιστο κέρδος. Οι ακροατές/τηλεθεατές αντιμετωπίζονταν ως καταναλωτικό κοινό το οποίο έπρεπε να δελεαστεί με σκοπό να αγοράσει το προσφερόμενο προϊόν.

Η αμεσότερη επίπτωση της απορρύθμισης ήταν το χάσμα που δημιουργήθηκε ανάμεσα σε ιδιωτική και κρατική ραδιοτηλεόραση.

Η απορρύθμιση στο τέλος της δεκαετίας του 1980 κατακεράυνωσε την ΕΡΤ, τόσο σε τηλεθέαση όσο και σε έσοδα από διαφημίσεις. Μέχρι τότε, κανένας ευρωπαϊκός τηλεοπτικός σταθμός δεν είχε σημειώσει τέτοια τεράστια πτώση τηλεθέασης (5%) όσο η ΕΡΤ. (Παναγιωτοπούλου, 2010) Επιπλέον, τα διαφημιστικά της έσοδα μειώθηκαν κατά πολύ και το

έμπειρο προσωπικό της προσχώρησε στους νέους τηλεοπτικούς σταθμούς. (Βαλούκος, 2008) Κύρια αιτία ήταν η δημιουργία των ιδιωτικών τηλεοπτικών καναλιών και το ότι δε δόθηκε χρόνος προσαρμογής στην ΕΡΤ στα νέα τηλεοπτικά δρώμενα όπως έγινε σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Επιπρόσθετα, οι κυβερνήσεις από το 1989 και έπειτα κρατούσαν την Ελληνική Τηλεόραση αποδυναμωμένη, αφού διόλου είχαν λάβει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να ξεφύγει από αυτή την επώδυνη κατάσταση και να σταθεί αντάξια ανταγωνιστικά απέναντι στα ιδιωτικά κανάλια. (Παπαθανασόπουλος, 2005)

Το περιεχόμενο των μεταδόσεων διάφερε σημαντικά με τη δημόσια να κρατά ένα πιο πολιτισμικό προφίλ, ενώ η ιδιωτική είχε διευρυνθεί στον τομέα της ψυχαγωγίας και της ενημέρωσης.

Το πρόγραμμά των πρώτων τοπικών ιδιωτικών ραδιοσταθμών το 1987 χαρακτηρίζεται από ψυχαγωγία, επιμόρφωση και ενημέρωση, όπως και της κρατικής τηλεόρασης μέχρι τότε. Η ψυχαγωγία διακρινόταν από πολυμορφία και πολυφωνία. Τα πολυσυλλεκτικά αυτά προγράμματα περιλαμβάνουν την επικοινωνία με τους ακροατές αλλά και την 24ωρη εκπομπή. Ο δημοτικός σταθμός «Αθήνα» χρησιμοποίησε το πολυσυλλεκτικό μοντέλο πρώτος, με δύο εκφωνητές και διάθεση χαλαρή και χιουμοριστική. (Βασιλάκη, Ανδριοπούλου, & Γαζή, 2006)

Η εποχή των αρχών της δεκαετίας 1990 χαρακτηρίζεται ως περίοδος εξειδίκευσης για το ραδιόφωνο. Οι ραδιοφωνικοί σταθμοί εξειδικεύουν το περιεχόμενο των προγραμμάτων τους διότι αυτή την περίοδο διεξάγονται έρευνες ακροαματικότητας, οι οποίες υποδείκνυαν πως οι πρωινές και μεσημβρινές ώρες κατέχουν την υψηλότερη ακροαματικότητα. Μια άλλη αιτία της εξειδίκευσης των σταθμών είναι η άνθιση της τηλεόρασης. Έτσι, την περίοδο αυτή οι ιδιωτικοί ραδιοσταθμοί σε μια προσπάθεια εδραίωσης στο χώρο των μέσων, δημιουργούν μια ταυτότητα για τον καθένα, χρησιμοποιώντας ηχητικά σήματα προκειμένου να αναγνωρίζονται από το κοινό.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, εμφανίζονται οι πρώτοι καθαρά μουσικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί. Σε αυτούς κάνουν την εμφάνιση τους DJ οι οποίοι εισάγουν νέα και περισσότερα είδη μουσικής από το εξωτερικό, χωρίς ωστόσο να βγάλουν το ελληνικό ρεπερτόριο. Επιπλέον, συνεχίζεται και η τηλεφωνική επικοινωνία με τους ακροατές, πρακτική που είχε καθιερωθεί από τους πειρατικούς μουσικούς ραδιοσταθμούς. Κυρίως από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, δημιουργείται ένα κύμα ελληνικής εμπορικής μουσικής αρχικά από τη ραδιοφωνία της επαρχίας και έπειτα στην πρωτεύουσα. Η προτίμηση των ακροατών για τις μουσικές εκπομπές και η επιθυμία του για δημιουργία περισσότερων, οδηγεί αρκετούς ενημερωτικούς σταθμούς στον τερματισμό της λειτουργίας τους ή στην αναδιαμόρφωση του προγράμματός τους. (Καφίρη, 2001)

Ως μέλος της Ε.Ο.Κ η Ελλάδα υποχρεώθηκε να προχωρήσει κι αυτή σε μια τηλεόραση χωρίς σύνορα, τη στιγμή που οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ήταν ήδη μπροστά σε αυτό.

Έτσι, από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, επικρατεί ένα ανταγωνιστικό μοντέλο στο οποίο ο καταναλωτής είναι στο επίκεντρο, με αποτέλεσμα η ραδιοτηλεόραση σταδιακά να αρχίζει να υπόκειται στους νόμους της αγοράς και της ζήτησης. Η τηλεόραση πλέον δε θεωρείται δημόσιο κοινωνικό αγαθό, κι αυτό εξαιτίας μιας συνεχούς πίεσης στο να αποκοπεί από το κρατικό έλεγχο οτιδήποτε απέφερε κέρδη. (Παπαθανασόπουλος, 2005) Τα πρώτα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια που λειτουργούν από το 1989 είναι το Mega και το ANTI και ήδη από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας τους προσμετρούν καθαρό κέρδος αφού και δύο είχαν αποσπάσει περίπου το 80% των διαφημιστικών δαπανών. (Τσουρβάκας, 1996)

Τα νέα δεδομένα έφεραν με τη σειρά τους αλλαγές και στα προγράμματα των τηλεοπτικών σταθμών της χώρας. Σύντομα επικράτησαν οι ξένες σαπουνόπερες όπως «Ατίθασα Νιάτα», αλλά και λατινοαμερικάνικες μεταγλωτισμένες σειρές. Τη δεκαετία του 1990 επίσης προβάλλονται και ελληνικές σαπουνόπερες όπως η «Λάμψη» του Ν. Φώσκολου στον ANTI. Το 2001 ξεκινάει το πρώτο ριάλιτι επίσης στον ANTI με μεγάλη επιτυχία στο τηλεοπτικό κοινό και σταδιακά, διάφορα ριάλιτι προβάλλονται και από άλλα κανάλια.

Την ίδια δεκαετία, μεγάλη τηλεθέαση συγκεντρώνουν οι ελληνικές σειρές-κωμωδίες («Απαράδεκτοι», «Τρεις Χάριτες» κ.α.), οι δραματικές σειρές («Ψίθυροι Καρδιάς», «Λόγω τιμής» κ.α.). Οι πρωινές εκπομπές που απευθύνονταν κυρίως στο γυναικείο πληθυσμό σημειώνουν μεγάλη επιτυχία, τα τηλεπαιχνίδια («Τροχός της Τύχης», «Ρίσκο», «Ποιος θα γίνει εκατομμυριούχος») εξίσου, και οι σατυρικές εκπομπές καθιερώνουν το είδος της πολιτικής σάτιρας μέσω της ψυχαγωγίας («Δέκα μικροί Μήτσοι» του Λ. Λαζόπουλου). Για το παιδικό κοινό της εποχής τα σαββατοκύριακα προβάλλονταν μεταγλωτισμένα προγράμματα όπως «Power Rangers», «Disney Club». (Κόκουβας, 2012)

Με τις εξελίξεις αυτές αλλά και με την εμπορευματοποίηση των ΜΜΕ και τον ανταγωνισμό που δημιουργήθηκε, προέκυψε η ανάγκη κι εδώ της μέτρησης της τηλεθέασης. Μεταξύ των διαφόρων τρόπων που αναπτύχθηκαν για αυτό είναι και οι γνωστοί «ανθρωπομετρητές» και συνδέονται άμεσα με την απορρύθμιση των τηλεοπτικών συστημάτων. Στην ουσία, αποτελούν μια εφεύρεση της τηλεοπτικής βιομηχανίας με σκοπό να κοστολογούνται τα προγράμματα ανάλογα με τα ποσοστά τηλεθέασης που συγκεντρώνουν. (Παπαθανασόπουλος, 2009)

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ενδεικτικά η κατανομή προγράμματος τηλεοπτικών σταθμών ανά τυπολογία την περίοδο 1997-1998.

Πίνακας 5. Κατανομή προγράμματος σταθμών ανά τυπολογία.(agb hellas tv yearbook 1997-98):

	<u>ET - 1</u>	<u>NET</u>	<u>MEGA</u>	<u>ANT - 1</u>	<u>ΣΚΑΪ</u>	<u>STAR</u>
Ελαφρά ψυχαγωγία	2,7%	0,9%	14,8%	5,3%	11,0%	12,3%

Τέχνες Πολιτισμός (1)	12,2	9,3	1,1	0,9	11,3	0,9
Ενημέρωση – Ειδήσεις (2)	23,1	72,7	39,0	46,0	49,2	30,8
Παιδικά (3)	14,5	1,9	7,3	6,9	1,4	6,0
Άλλα	47,5	15,2	37,8	40,9	27,1	50,0
(1)+(2)+(3)	49,8	83,9	47,4	53,8	61,5	37,7
Σύνολο	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Εκτός από τη διαφορά στο περιεχόμενο των μεταδόσεων, δυσμενή για την κρατική τηλεόραση ήταν και τα ποσοστά τηλεθέασης μετά την απελευθέρωση του τοπίου. Όπως φάνηκε και στον Πίνακα 4, το πρώτο ιδιωτικό κανάλι που εξέπεμψε κατάφερε να συγκεντρώσει υψηλότερα ποσοστά τηλεθέασης απ' ότι τα δύο κρατικά κανάλια συνολικά. Αντίστοιχα δεδομένα, προκύπτουν και για τη ραδιοφωνία. (Παπαθανασόπουλος, 1996) Το ραδιόφωνο γενικότερα χάνει έδαφος από την τηλεόραση, νέοι ραδιοφωνικοί σταθμοί ιδρύονται καθημερινά και παρόλο που αρχικά το ακροατήριο της ΕΡΑ έμεινε πιστό, οι ακροαματικότητές της σύντομα οπισθοχώρησαν. (Ρήγου, 2010)

3.1.2 Τα αποτελέσματα της απορρύθμισης στην ΕΡΤ.

Η δημόσια ραδιοτηλεόραση από τα πρώτα βήματα της ιδιωτικής αντιμετώπισε προβλήματα και σταδιακά άρχισε να συρρικνώνεται. Η απελευθέρωση του τοπίου έγινε βιαστικά και χωρίς κάποιο συγκεκριμένο πλάνο, θέτοντας την ΕΡΤ σε μη ευνοϊκή κατάσταση χωρίς ένα χρονικό διάστημα προσαρμογής στις νέες συνθήκες.

Σαν πρώτο βήμα, το 1987 δημιουργείται ένας ενιαίος φορέας, ενώνοντας την ΕΡΤ-1 και ΕΡΤ-2, ο οποίος αποτελείται από πέντε ραδιοφωνικούς σταθμούς (ΕΡΑ 1, ΕΡΑ 2, ΕΡΑ 3, ΕΡΑ 4, ΕΡΑ 5) και δύο τηλεοπτικά κανάλια, την ΕΤ1 και την ΕΤ2. Επιπλέον, ετοιμάζεται η έναρξη της ΕΡΤ-3 από τη Θεσσαλονίκη (τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εγκαταστάσεις).

Εικόνα 17. Σήμα της ΕΡΤ-ΕΤ1 ΤΟ 1990. Πηγή: <https://www.youtube.com/watch?v=exaZMDVawXU>

Η είσοδος των ιδιωτικών ραδιοφώνων οδήγησε την ΕΡΤ σε άλλη μία καινοτομία. Για πρώτη φορά συνεργάστηκε με ξένους φορείς και αναμετέδιδε δορυφορικά τηλεοπτικό πρόγραμμα από τις ΗΠΑ, την πρώην ΕΣΣΔ, τη Γερμανία, την Ιταλία και τη Γαλλία.

Συγκεκριμένα, τα πρώτα δορυφορικά κανάλια που εξέπεμπαν πλέον στην πρωτεύουσα ήταν τα Super Channel από τη Μ. Βρετανία, TV5 Europe από τη Γαλλία, SAT1 από τη Γερμανία, RAIDUE από την Ιταλία, CNN International από τις Η.Π.Α. και Horizon από τη ΕΣΣΔ. Για πρώτη φορά οι τηλεθεατές της πρωτεύουσας έχουν τη δυνατότητα του «ζάπινγκ» για κανάλια πέραν των δύο της κρατικής τηλεόρασης και την επαφή με διαφορετικές κουλτούρες. Τον Δεκέμβριο του 1988, άρχισε η εκπομπή δύο κορυφαίων καναλιών, το μουσικό κανάλι MTV Europe και το ψυχαγωγικό κανάλι Sky Channel. (Memorylife.gr, 2015)

Το επόμενο βήμα ήρθε με την απελευθέρωση και του τηλεοπτικού τοπίου. Το κράτος αποφασίζει πως υπάρχει ανάγκη για σύσταση ενός οργάνου που θα ελέγχει το ποιος έχει δικαίωμα ιδρύσεως ραδιοτηλεοπτικού σταθμού καθώς και τι έχει δικαίωμα να μεταδίδει. Έτσι, ιδρύεται το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης⁸ με τις εξής τέσσερις αρμοδιότητες:

- Έλεγχος της διαφήμισης,
- Έλεγχος και τήρηση του κώδικα δεοντολογίας των δημοσιογράφων,
- Έλεγχος στα προγράμματα που επιτρέπεται να μεταδίδονται και
- Κατανομή των συχνοτήτων και εδραίωση των όρων τεχνικής χρήσης τους από τους αδειούχους σταθμούς. (Parathanasopoulos S. , 1997)

Για να αντιμετωπιστεί ο έντονος ανταγωνισμός από τον ιδιωτικό τομέα, μία σειρά από καινοτομίες και αλλαγές ακολούθησαν την επόμενη δεκαετία του '90, με την ΕΡΤ να προσθέτει στο τεχνολογικό δυναμικό της και να ανακατατάσσει συνεχώς το πρόγραμμά της, χωρίς ωστόσο να καταφέρει ποτέ να επανέλθει στην προ-ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης δόξα της.

⁸ «Νόμος υπ' αριθ. 1866 (ΦΕΚ Α 222/1989)». Εφημερίς της Κυβερνήσεως. 6 Οκτωβρίου 1989.

Η ΕΡΤ ξεκινά η μετάδοση δορυφορικού της προγράμματος στην Ευρώπη, όπως επίσης εκσυγχρονίζεται και το χρωματικό σύστημα μετάδοσης. Το 1996 εισάγει το δορυφορικό κανάλι ERT Sat. και μέσω αυτού πραγματοποιείται η μετάδοση προγραμμάτων καναλιών της σε όλη την υφήλιο. (News247.gr, 2015)

Στις αρχές του 2000 η ΕΡΤ τελείται για πρώτη φορά υπό μόνιμη διοίκηση. Η νέα διοίκηση μετονομάζει την ΕΤ1 σε Νέα Ελληνική Τηλεόραση (NET), μετατρέποντας την σε κανάλι ενημερωτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα με προβολή ντοκιμαντέρ, ειδήσεων και αθλητικών αγώνων, ενώ η ΕΤ2 γίνεται ΕΤ1 με ψυχαγωγικό χαρακτήρα και προβολή παιδικών προγραμμάτων, σειρών και κινηματογραφικών ταινιών. (Βαλούκος, 2008) Μια σειρά γεγονότων, ο πόλεμος στο Ιράκ, η Eurovision, η νίκη της ελληνικής εθνικής ομάδας στο Euro 2004 και οι Ολυμπιακοί Αγώνες έφεραν στην ΕΡΤ μια μικρή αλλά εφήμερη άνοδο στα ποσοστά τηλεθέασης. (Παπαθανασόπουλος, 2005)

Το 2012 η ΕΡΤ Digital εισήγαγε και χρησιμοποίησε πρώτη στην Ελλάδα εικόνα υψηλής ευκρίνειας μέσω της ΕΡΤ HD, ωστόσο ο τηλεοπτικός σταθμός ΣΚΑΙ αντέδρασε υποστηρίζοντας πως η ΕΡΤ παραβίαζε τα όρια ανταγωνισμού της Ε.Ε. (skai.gr, 2011). Στο πλευρό του ΣΚΑΙ στάθηκε και η Ένωση Ιδιωτικών Τηλεοπτικών Σταθμών Εθνικής Εμβέλειας. (Πετρούτσου, Μανιάτης, & Παπαγεωργίου, 2011). Η ΕΡΤ παρόλα αυτά όταν πραγματοποιήθηκε η χορήγηση αδειών χρήσης επίγειας ψηφιακής εκπομπής τον Φεβρουάριο του 2014 είχε κλείσει και η Digea υιοθετήθηκε από τα ιδιωτικά κανάλια. (Digea.gr, 2017)

Η τηλεθέαση συνέχισε να είναι χαμηλή και τα έσοδα από τη διαφήμιση εμφανώς μειωμένα. Το κοινό είχε στραφεί στα ιδιωτικά κανάλια τόσο για την ενημέρωση όσο και για την ψυχαγωγία του. Όπως περιγράφηκε και στο Κεφάλαιο 1, η απορρύθμιση είχε αντίκτυπο σε όλη τη μετέπειτα πορεία της ΕΡΤ, με συνεχείς μεταρρυθμίσεις, κλείσιμο και επαναλειτουργία, και σύγχρονες προσπάθειες (πχ 2018: ψηφιακό ραδιόφωνο) για μία πιο ευέλικτη, ποιοτική και αξιόλογη κρατική ραδιοτηλεόραση.

3.1.3 Οι επιπτώσεις της απορρύθμισης.

Η εξάπλωση των ιδιωτικών ραδιοτηλεοπτικών σταθμών ήταν ασταμάτητη. Μέσα σε μία δεκαετία από την απορρύθμιση, η Ελλάδα των 2 τηλεοπτικών καναλιών και των 5 ραδιοφωνικών σταθμών, έφτασε να έχει 160 ιδιωτικά τηλεοπτικά δίκτυα και 1.200 ιδιωτικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς. Το παράδοξο είναι πως για τη λειτουργία τους όλα εξαρτώνται από την άδεια που θα τους παραχωρήσει η κρατική τηλεόραση και το ΕΣΡ, άδειες προσωρινής φύσης που αναδιανέμονται από την εκάστοτε κυβέρνηση. Οι συνέπειες που ακολούθησαν τη

νέα αυτή ρύθμιση ήταν ποικίλες. Η σπουδαιότερη εξ αυτών σχετίζεται με την προαναφερθείσα εμπορευματοποίηση της ραδιοτηλεόρασης. Τα μέσα αντιμετωπίζονται ως πηγή εμπορικού κέρδους, επομένως οξύνεται ο ανταγωνισμός – θεμιτός και αθέμιτος – με τους σταθμούς/κανάλια να αξιοποιούν όλα τους τα «όπλα». Τελικός στόχος είναι η μέγιστη δυνατή τηλεθέαση με σκοπό το μέγιστο οικονομικό όφελος. (Παπαθανασόπουλος, 1993)

Με γνώμονα την τηλεθέαση / κέρδος, το περιεχόμενο τόσο των ενημερωτικών όσο και των ψυχαγωγικών εκπομπών αλλάζει. Τι θα μεταδοθεί καθορίζεται από την αποδοχή από το κοινό, καθώς αυτό είναι που καθορίζει και τα διαφημιστικά έσοδα. Το έμμεσο αποτέλεσμα αυτού, είναι πως αλλοιώνεται η ποιότητα των προγραμμάτων, φθίνει ο πολιτιστικός / διδακτικός χαρακτήρας των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, ενώ διαστρεβλώνεται και ο παραδοσιακός ρόλος του δημοσιογράφου στη σύγχρονη ενημέρωση. (Kellner, 2004)

Διαφορετικό χαρακτήρα προσέδωσε η απορρύθμιση και στα δελτία ειδήσεων. Ενώ η κρατική τηλεόραση κρατούσε ένα καθαρά ενημερωτικό προφίλ, έστω και κυβερνητικά εξαρτώμενο, με την κυριάρχηση της ιδιωτικής τα δελτία αποκτούν μία πιο «ανάλαφρη» διάθεση, με σκοπό να μην επιβαρύνουν τον τηλεθεατή με συνεχές πολιτικό πρόγραμμα. Στα σύγχρονα δελτία θίγονται και κοινωνικά ζητήματα, αλλά και προβάλλονται πολιτιστικά θέματα, δίνοντας έτσι την αίσθηση μιας πιο εύπεπτης ειδησεογραφίας. Εξαιτίας αυτού, παρόλο που το κοινό πιστεύει πως έχει μία πολυφωνική και πληρέστερη ενημέρωση σε σχέση με την παλαιότερη μονοπωλιακή, αποδεικνύεται πως είναι αρκετά ελλιπής. (Πλείος, 2002)

Όλη αυτή η ανάπτυξη της ιδιωτικής τηλεόρασης έναντι της κρατικής, έγινε αντιληπτή από τον εδραιωμένο κόσμο της ενημέρωσης οδηγώντας έτσι σε μία άλλη έμμεση επίπτωση της απορρύθμισης: τον συγκεντρωτισμό στην αγορά των Μέσων. Οι ισχυρότεροι άνθρωποι του Τύπου και οι επιχειρηματίες εισχώρησαν σε ραδιόφωνο και τηλεόραση, αφού τα δύο αυτά Μέσα πρόσφεραν μεγαλύτερα και γρηγορότερα κέρδη.

Σε όλη τη δεκαετία του 1990, η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου, η χαλάρωση του κρατικού ελέγχου στα μέσα, η επικράτηση του μοντέλου εμπορευματοποίησης μαζί με την πρόοδο της τεχνολογίας, είχαν σαν αποτέλεσμα τις μαζικές εξαγορές και τελικά τη συγκέντρωση μεγάλης οικονομικο-πολιτικής δύναμης σε μια ομάδα μεγάλων επιχειρηματικών ομίλων. (Λεάνδρος, 2000)

Σε άμεση συνεργασία με τον πολιτικό κόσμο της χώρας και ευνοούμενοι από αυτόν, κατάφεραν να ξαναφέρουν τη ραδιοτηλεόραση σε μία προγενέστερη κατάσταση πολιτικού «χρωματισμού», έλλειψης αντικειμενικότητας και συμφεροντολογικού χαρακτήρα. Οι εξελίξεις αυτές συνέβαλλαν επιβαρυντικά για τη δημοκρατία, την πολυφωνία των Μέσων και τη δημοσιογραφική ανεξαρτησία. (Iosifidis & Boucas, 2015)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Έρευνα- Ερωτηματολόγιο

4.1 Περιγραφή ερωτηματολογίου

Η παρούσα ερευνητική εργασία δημιουργήθηκε με την ηλεκτρονική πλατφόρμα Google forms, με σκοπό την συλλογή, την μελέτη και την ανάλυση δεδομένων σχετικά με το κατά πόσο το κοινό προτιμά την ιδιωτική τηλεόραση από το ραδιόφωνο στην παραδοσιακή αλλά και στη σύγχρονή τους μορφή για την ενημέρωσή τους, την πληροφόρηση αλλά και την ψυχαγωγία.

Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε σε αυτά τα πλαίσια και όχι σε ιστορικά γεγονότα, που βασίζεται και το θέμα της πτυχιακής, ώστε να δοθεί η δυνατότητα να απαντήσουν όλοι οι ερωτώμενοι χωρίς να βρεθούν στην δύσκολη θέση να ανακαλέσουν στην μνήμη τους γεγονότα ή να αναζητήσουν γι' αυτά.

Η συγκεκριμένη έρευνα αποτελείται από 13 ερωτήσεις, οι οποίες δίνουν την δυνατότητα στον ερωτώμενο να επιλέξει την απάντηση από λίστες πιθανών απαντήσεων, κι όχι μόνο καθώς υπάρχουν και πιο ειδικές ερωτήσεις, για να μπορεί να γίνει πιο εύκολη η χρήση του ερωτηματολογίου και οι απαντήσεις να είναι πιο σαφείς, πιο αποτελεσματικές και σαφώς αξιόπιστες. Οι ερωτήσεις ξεκινούν γενικότερες και σιγά σιγά κλιμακώνονται ως προς το κυρίως θέμα. Η διαδικασία ελέγχου των αποτελεσμάτων σαφέστατα αναλογεί σε ένα δείγμα το οποίο προκύπτει από ένα συγκεκριμένο σύνολο ατόμων και η ανάλυση των αποτελεσμάτων θα αναπτυχθεί και θα αναλυθεί πάνω στο συγκεκριμένο δείγμα.

Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με τη χρήση του προγράμματος SPSS, αφού εισάχθηκαν τα δεδομένα και ορίστηκαν οι μεταβλητές (data view / variable view) η μέθοδος που επιλέχθηκε για την ανάλυση των δεδομένων ήταν η ποσοτική.

Το ερωτηματολόγιο στάλθηκε με μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αλλά και σε ανάρτηση σε τόπο συζήτησης στο facebook. Το ποσό των ατόμων που απάντησαν στην έρευνα έφτασε τα 131. Παρακάτω ακολουθεί το ερωτηματολόγιο όπως αυτό στάλθηκε στους ερωτηθέντες:

4.2 Μορφή ερωτηματολογίου

Η επανάσταση της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης και η απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου στην Ελλάδα.

Σας παραθέτω το ερωτηματολόγιο για την εκπόνηση της πτυχιακής μου άσκησης για το τμήμα Πληροφορικής και ΜΜΕ και θα ήθελα να αφιερώσετε λίγα λεπτά από τον χρόνο σας για να απαντήσετε.

Ευχαριστώ!

* Απαιτείται

1. Φύλο *

- Γυναίκα
- Άνδρας

2.Ηλικία *

- < 20
- 21-29
- 30-39
- 40-49
- 50 και άνω

3.Εκπαίδευση *

- Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Τριτοβάθμια Εκπαίδευση
- Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση
- Διδακτορική (και άνω)

4. Πόσο συχνά ακούτε ραδιόφωνο; *

- Καθόλου
- Σπάνια (1-2 φορές την εβδομάδα)
- Συχνά (3 -4 φορές την εβδομάδα)
- Πολύ συχνά (Πάνω από 4 φορές την εβδομάδα)

5. Προτιμάτε το παραδοσιακό ραδιόφωνο (συσκευή) ή το διαδικτυακό; *

- Παραδοσιακό
- Διαδικτυακό

6.Πόσες ραδιοφωνικές συσκευές υπάρχουν στο σπίτι; *

- Καμία
- 1 - 2
- 3 - 4
- Πάνω από 4

7.Προτιμάτε να ακούτε ραδιόφωνο ή να βλέπετε τηλεόραση; *

- Ραδιόφωνο
- Τηλεόραση

8.Πόσο συχνά παρακολουθείτε τηλεόραση; *

- Καθόλου
- Σπάνια (1-2 φορές την εβδομάδα)
- Συχνά (3-4 φορές την εβδομάδα)
- Πολύ συχνά (Πάνω απο 4 φορές την εβδομάδα)

9. Πόσες συσκευές τηλεόρασης υπάρχουν στο σπίτι; *

- Καμία
- 1 - 2
- 3 - 4
- Πάνω από 4

10.Ποιο θεωρείτε το πιο αξιόπιστο μέσο για την ενημέρωσή σας; *

- Τηλεόραση
- Ραδιόφωνο
- Έντυπα μέσα (Εφημερίδες)
- Διαδίκτυο

11.Ποιο μέσο επιλέγετε για την ψυχαγωγία σας; *

- Τηλεόραση
- Ραδιόφωνο
- Έντυπα μέσα (Εφημερίδες)
- Διαδίκτυο

12.Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις με βάση το πόσο συμφωνείτε. (1:Καθόλου, 2: Σπάνια/Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πολύ/ Συχνά, 5: Πάρα πολύ/Πολύ Συχνά) *

	1	2	3	4	5
Παρακολουθείτε κρατικά κανάλια για ενημέρωση;	☐	☐	☐	☐	☐
Παρακολουθείτε κρατικά κανάλια για ψυχαγωγία;	☐	☐	☐	☐	☐
Παρακολουθείτε ιδιωτικά κανάλια για ενημέρωση;	☐	☐	☐	☐	☐
Παρακολουθείτε ιδιωτικά κανάλια για ψυχαγωγία;	☐	☐	☐	☐	☐
Η ιδιωτική τηλεόραση είναι πιο ενδιαφέρουσα από την κρατική;	☐	☐	☐	☐	☐
Η κρατική τηλεόραση έχει ποιοτικότερες εκπομπές από την ιδιωτική;	☐	☐	☐	☐	☐
Η κρατική τηλεόραση πληρώνει μέρος των εξόδων της από φόρους του κράτους. Πιστεύετε ότι αξίζει;	☐	☐	☐	☐	☐

13. Συμπληρώστε τα 3 κανάλια που παρακολουθείτε περισσότερο: *

EPT1

EPT2

EPT3

EPT HD

ALPHA

ANT1

EPSILON TV

MEGA

SKAI

STAR

ΒΟΥΛΗ

E TV

Άλλο: _____

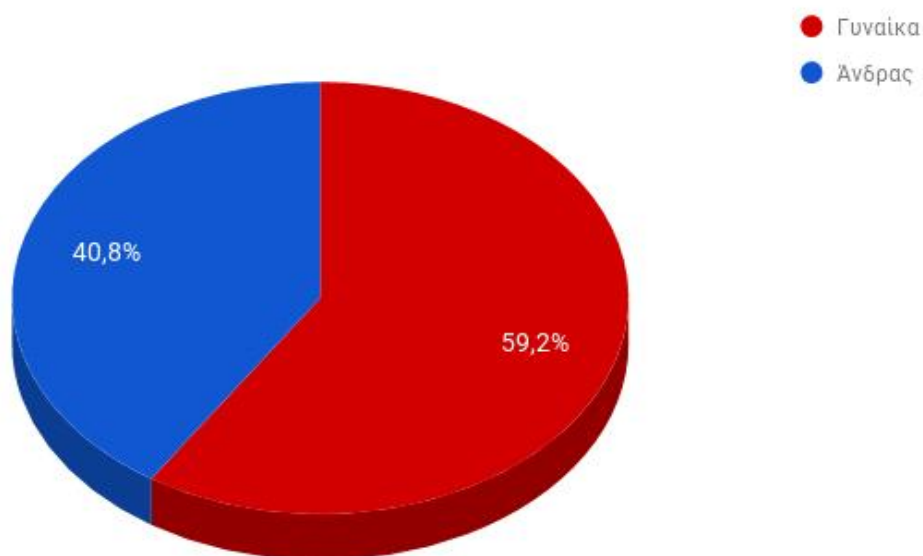
4.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Φύλο

Η πρώτη ερώτηση αφορά το ποσοστό των ερωτηθέντων ως προς την κατανομή του φύλου. Από την ανάλυση προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες αποτελούνται με ισορροπία τόσο από γυναίκες, όπου το ποσοστό φτάνει το 59.2%, όσο και από άντρες με ποσοστό 40.5%, με μια μικρή αξιολογη διαφορά να υπερέχει το ποσοστό των γυναικών.

Φύλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Γυναίκα	78	59,5	59,5	59,5
	Άνδρας	53	40,5	40,5	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

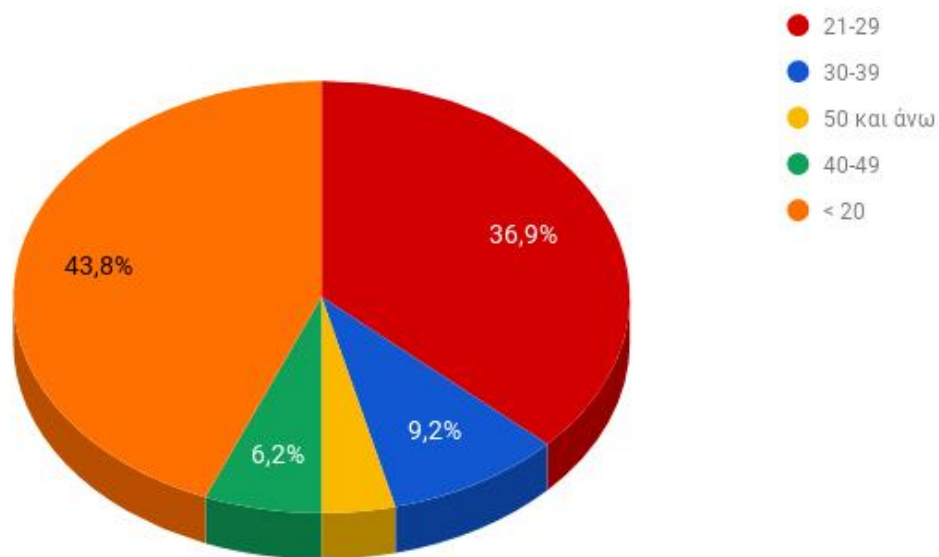

2.Ηλικία

Στο παρακάτω δείγμα είναι ξεκάθαρο πώς το κοινό αποτελείται από άτομα νεαρής ηλικίας, καθώς το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε σε τόπο συζήτησης στο διαδίκτυο, σε ομάδα κλειστού τύπου και απευθυνόταν κυρίως σε αυτό το κοινό. Η συγκεκριμένη ερώτηση έγινε με σκοπό την ανάλυση των ηλικιακών ομάδων. Το μεγαλύτερο ποσοστό να αγγίζει το 43.8% με νέους κάτω των 20 ετών, το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό, 36.9% είναι άτομα ηλικίας 21-29 ετών, το 9.2% αφορά άτομα ηλικίας 30-39 ετών, το 6.2% αφορά άτομα ηλικίας 40-49% και τέλος με ποσοστό 3,8% άτομα από 50 ετών και άνω.

Ηλικία

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	κάτω των 20	57	43,5	43,5	43,5
	21-29	48	36,6	36,6	80,2
	30-39	13	9,9	9,9	90,1
	40-49	8	6,1	6,1	96,2
	50 και άνω	5	3,8	3,8	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

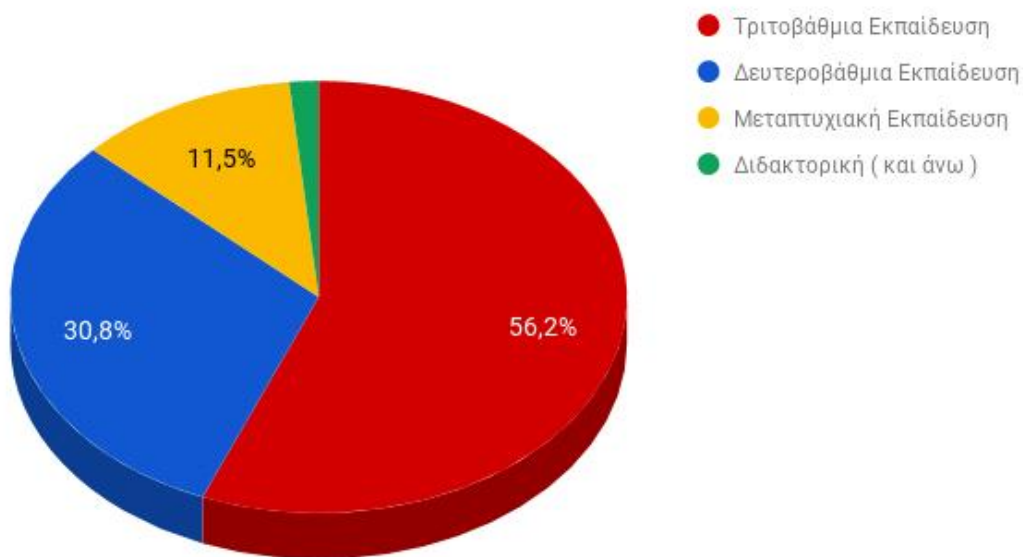

3. Εκπαίδευση

Οι ερωτηθέντες σε αυτή την ερώτηση κλήθηκαν να απαντήσουν με βάση το μορφωτικό τους επίπεδο. Σύμφωνα λοιπόν με το γράφημα το μεγαλύτερο ποσοστό 56.2% αντιπροσωπεί άτομα με Τριτοβάθμια εκπαίδευση, το αμέσως επόμενο ποσοστό 30.8% αφορά άτομα με Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ένα 11.5% είναι άτομα με Μεταπτυχιακή εκπαίδευση και τέλος το 1,5% αποτελείται από άτομα που κατέχουν Μεταπτυχιακό κι άνω.

Εκπαίδευση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	40	30,5	30,5	30,5
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	74	56,5	56,5	87,0
Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση	15	11,5	11,5	98,5
Μεταπτυχιακό κι άνω	2	1,5	1,5	100,0
Total	131	100,0	100,0	

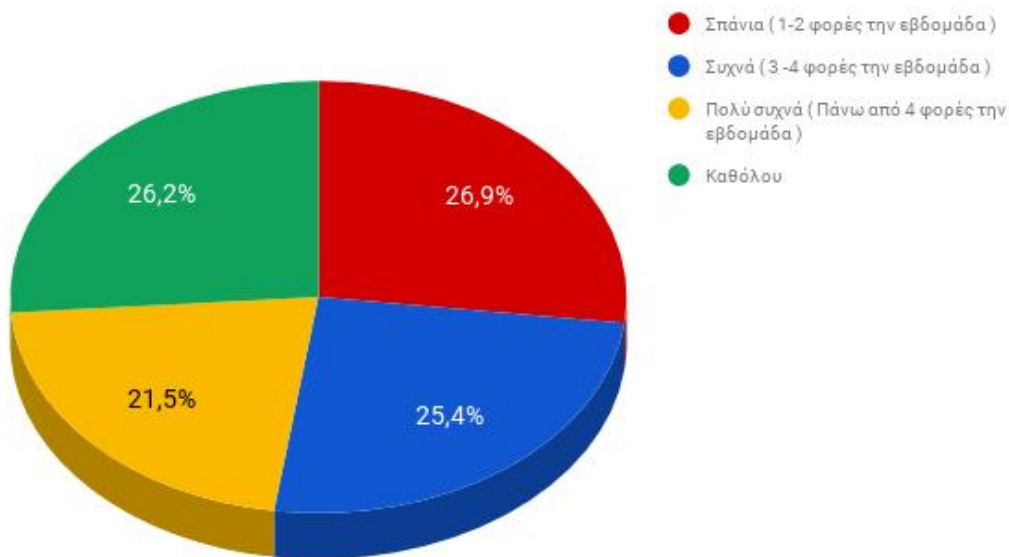

4.Πόσο συχνά ακούτε ραδιόφωνο;

Στο παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε πως οι διαφορές στα ποσοστά είναι ισόποσες μεταξύ τους με το 26.2% να μην ακούει καθόλου ραδιόφωνο,το 26.9% να ακούει 1-2 φορές την εβδομάδα,το 25.4% να ακούει πιο συχνά ραδιόφωνο από 3 έως 4 φορές την εβδομάδα και τέλος το 21.5% να ακούει πολύ συχνά πάνω δηλ. από 4 φορές την εβδομάδα.

Πόσο συχνά ακούτε ραδιόφωνο;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	καθόλου	34	26,0	26,0	26,0
	Σπάνια	35	26,7	26,7	52,7
	Συχνά	34	26,0	26,0	78,6
	Πολύ Συχνά	28	21,4	21,4	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

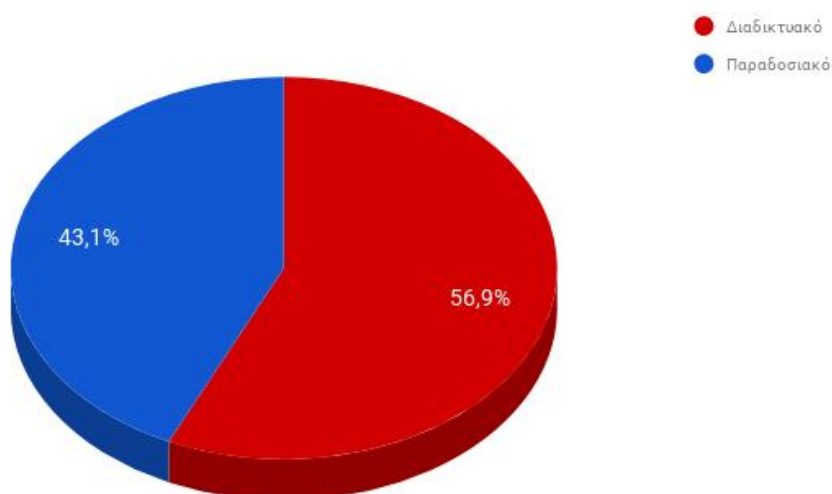

5. Προτιμάτε το παραδοσιακό ραδιόφωνο (συσκευή) ή το διαδικτυακό;

Στην ερώτηση για το εάν το κοινό προτιμά το παραδοσιακό ραδιόφωνο από το διαδικτυακό η έρευνα έδειξε πως με μια μικρή διαφορά το 56.9% προτιμά το διαδικτυακό, ενώ το υπόλοιπο 43.1% προτιμά το παραδοσιακό.

Προτιμάτε το παραδοσιακό ραδιόφωνο (συσκευή) ή το διαδικτυακό;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	παραδοσιακό	57	43,5	43,5	43,5
	διαδικτυακό	74	56,5	56,5	100,0
Total		131	100,0	100,0	

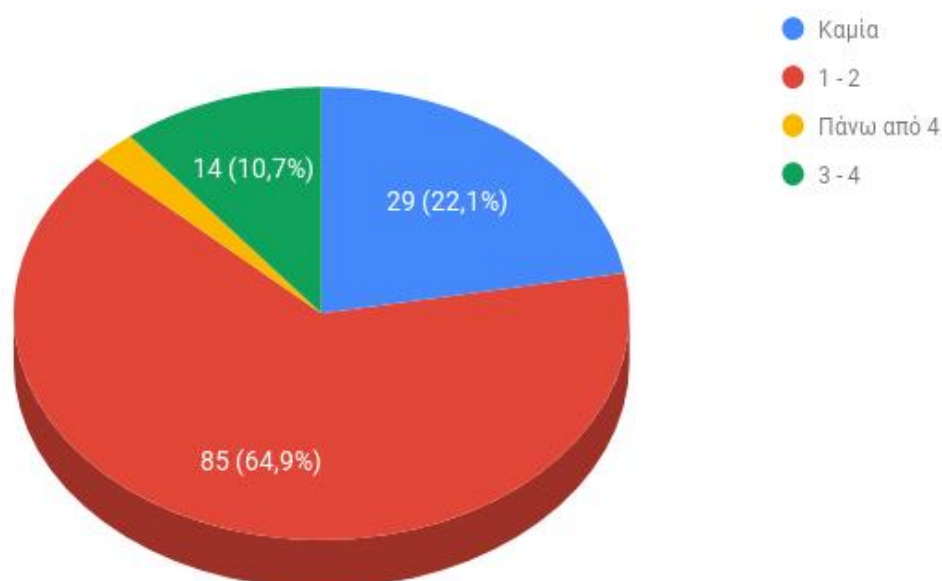

6. Πόσες ραδιοφωνικές συσκευές υπάρχουν στο σπίτι;

Στην παραπάνω ερώτηση η έρευνα έδειξε σύμφωνα με το διάγραμμα πως ένα μεγάλο ποσοστό 64,9% διαθέτει στο σπίτι του τουλάχιστον 1 με 2 συσκευές ραδιοφώνου, το 10,7% διαθέτει 3 -4 συσκευές, πάνω από 4 συσκευές ένα πιο μικρό ποσοστό στα 2,3% και τέλος το 22,1% των ερωτηθέντων να μην διαθέτει καμία συσκευή.

Πόσες ραδιοφωνικές συσκευές υπάρχουν στο σπίτι;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καμία	29	22,1	22,1	22,1
	1-2	85	64,9	64,9	87,0
	3-4	14	10,7	10,7	97,7
	Πάνω από 4	3	2,3	2,3	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

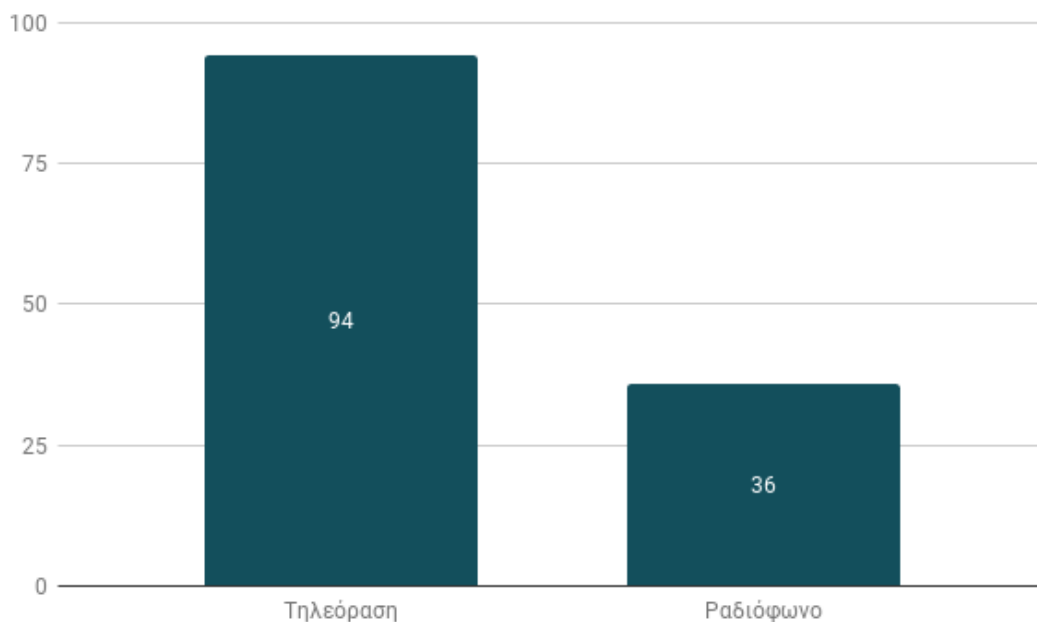
7. Προτιμάτε να ακούτε ραδιόφωνο ή να βλέπετε τηλεόραση;

Στην ερώτηση για το αν το κοινό προτιμάει να ακούει ραδιόφωνο ή να παρακολουθεί τηλεόραση, από τους 131 οι 94 φαίνεται να προτιμούν την τηλεόραση, ενώ μόλις 36 προτιμούν το ραδιόφωνο.

Προτιμάτε να ακούτε ραδιόφωνο ή να βλέπετε τηλεόραση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
--	-----------	---------	---------------	--------------------

Valid	Ραδιόφωνο	35	26,7	26,7	26,7
	Τηλεόραση	96	73,3	73,3	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

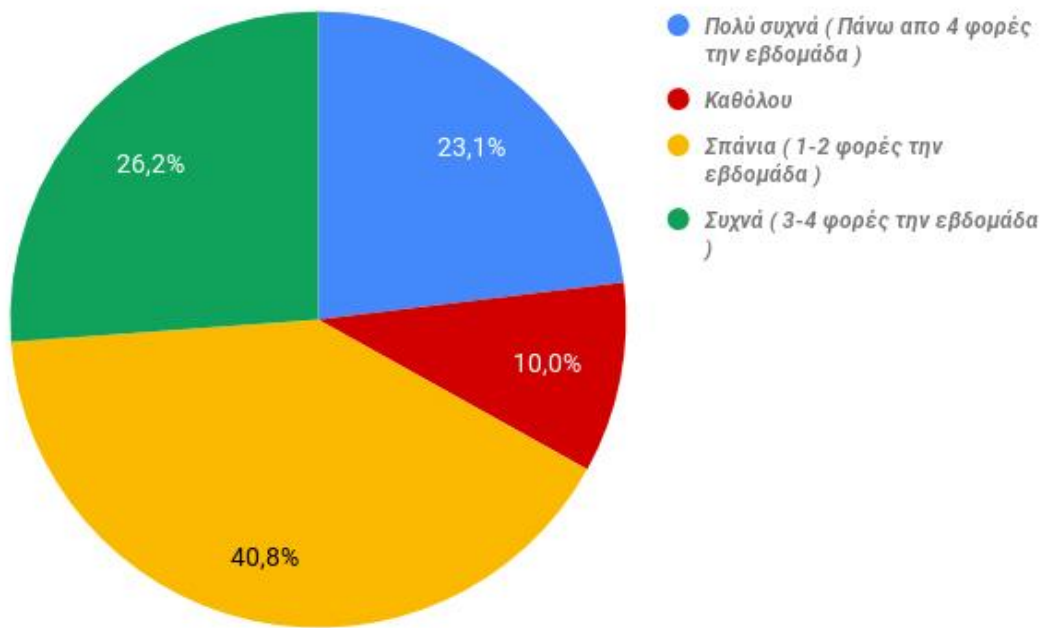

8.Πόσο συχνά παρακολουθείτε τηλεόραση;

Από τους ερωτηθέντες το 40.8% παρακολουθεί σπάνια τηλεόραση δηλ. 1-2 φορές την εβδομάδα, ακολουθεί το 26.2% να παρακολουθεί πιο συχνά 3-4 φορές την εβδομάδα, το 23.1% πολύ συχνά πάνω από 4 φορές δηλ. την εβδομάδα, και τέλος το 10.0% να μην παρακολουθεί καθόλου.

Πόσο συχνά παρακολουθείτε τηλεόραση;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	13	9,9	9,9	9,9
	Σπάνια(1-2 φορές την εβδομάδα)	53	40,5	40,5	50,4
	Συχνά (3-4 φορές την εβδομάδα)	35	26,7	26,7	77,1
	Πολύ Συχνά(πάνω από 4 φορές την εβδομάδα)	43	22,9	22,9	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

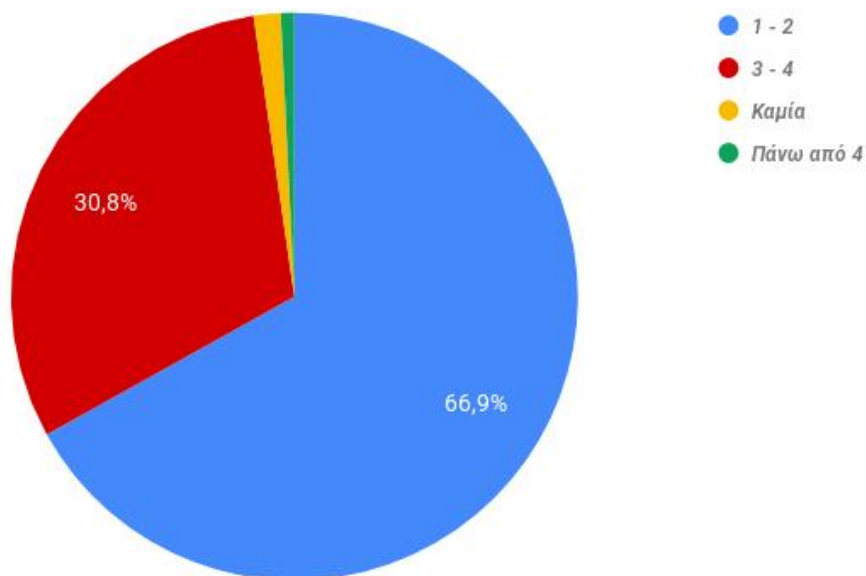

9.Πόσες συσκευές τηλεόρασης υπάρχουν στο σπίτι;

Βλέπουμε από το διάγραμμα πως το μεγαλύτερο ποσοστό 66.9% έχει σίγουρα στο σπίτι του 1-2 συσκευές τηλεόρασης, το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό 30,8% διαθέτει 3-4,κι ακολουθεί το 1.5% με καμία συσκευή κι ένα 0.8% με πάνω από 4.

Πόσες συσκευές τηλεόρασης υπάρχουν στο σπίτι;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καμία	2	1,5	1,5	1,5
	1 - 2	87	66,4	66,4	67,9
	3 - 4	41	31,3	31,3	99,2
	Πάνω από 4	1	,8	,8	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

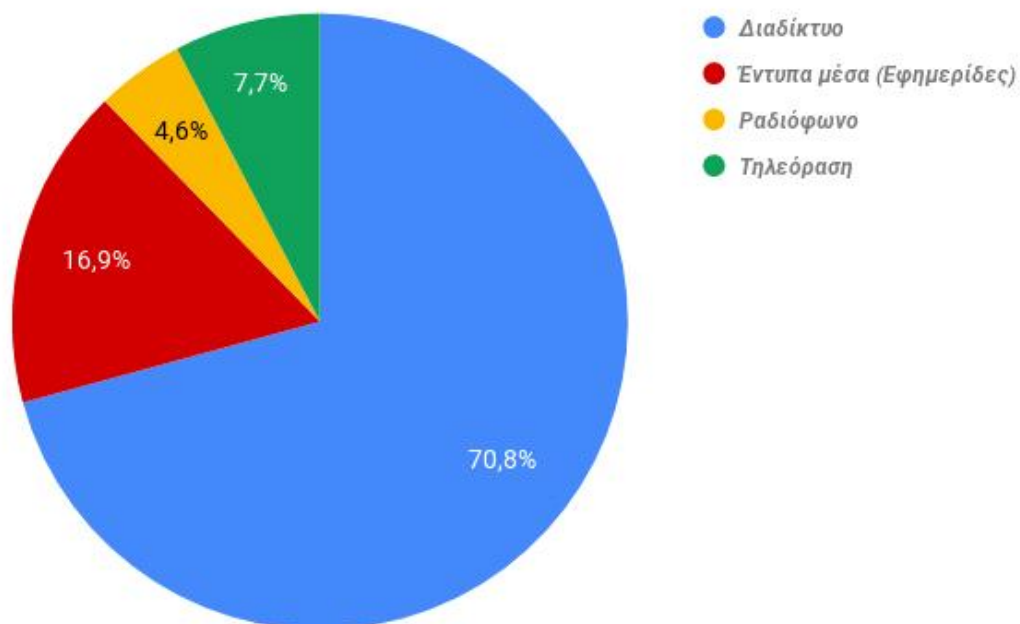

10. Ποιό θεωρείτε το πιο αξιόπιστο μέσο για την ενημέρωσή σας;

Το μεγαλύτερο ποσοστό 70.8% είναι ξεκάθαρο ότι υποστηρίζει πως το διαδίκτυο είναι το πιο αξιόπιστο μέσο που χρησιμοποιούν για την ενημέρωσή τους, δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό με μεγάλη ωστόσο απόκλιση από το πρώτο με 16.9% είναι τα έντυπα μέσα δηλ. οι εφημερίδες, ενώ τέλος το 12.3% υποστηρίζει το ραδιόφωνο και την τηλεόραση.

Ποιό θεωρείτε το πιο αξιόπιστο μέσο για την ενημέρωσή σας;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Τηλεόραση	10	7,6	7,6	7,6
	Ραδιόφωνο	6	4,6	4,6	12,2
	Έντυπα μέσα(Εφημερίδες)	23	17,6	17,6	29,8
	Διαδίκτυο	92	70,2	70,2	100,0
	Total	131	100,0	100,0	

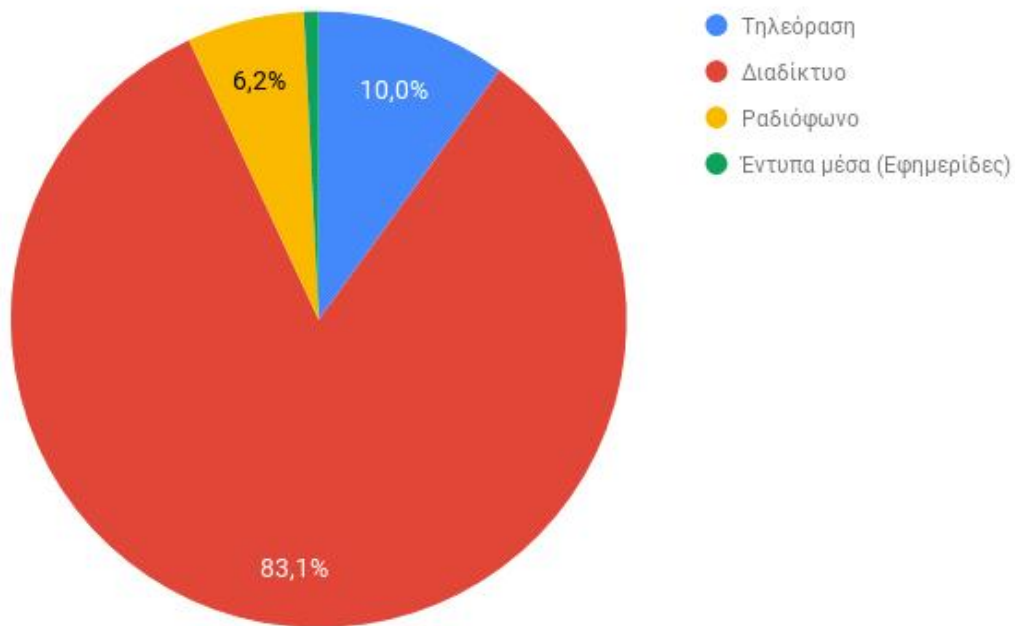

11. Ποιό μέσο επιλέγετε για την ψυχαγωγία σας;

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την έρευνα στην συγκεκριμένη ερώτηση είναι ξεκάθαρο από το διάγραμμα πως οι ερωτηθέντες με το συντριπτικό ποσοστό να αγγίζει το 83.1% επιλέγουν για την ψυχαγωγία τους το διαδίκτυο, στην συνέχεια με μεγάλη διαφορά ακολουθεί η τηλεόραση με ποσοστό 10.0%, το 6.2% επιλέγει το ραδιόφωνο και μόλις ένας επέλεξε τα έντυπα μέσα.

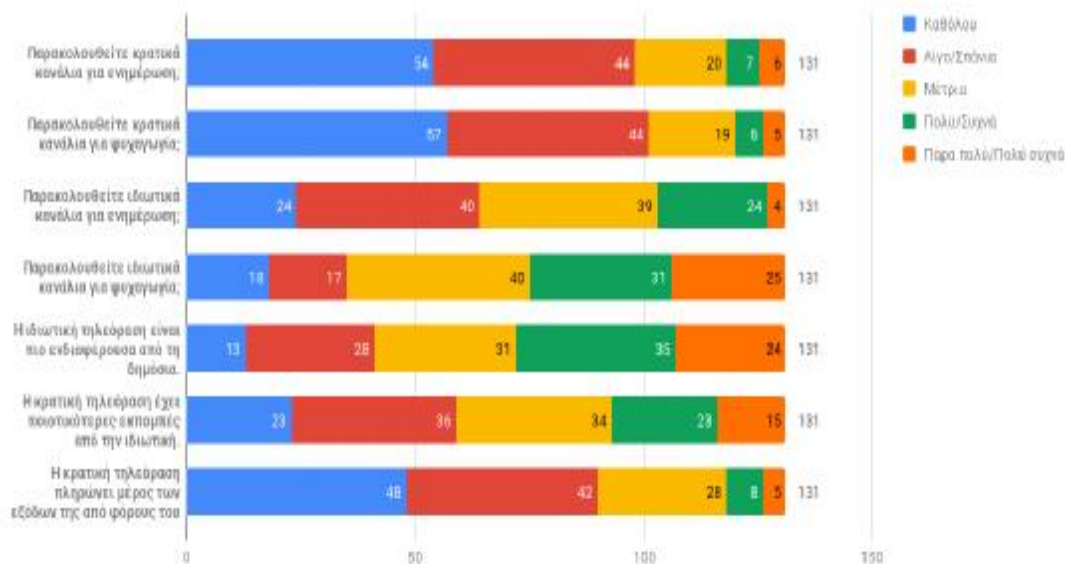
Ποιό μέσο επιλέγετε για την ψυχαγωγία σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Τηλεόραση	13	9,9	9,9	9,9
Ραδιόφωνο	8	6,1	6,1	16,0
Έντυπα μέσα(Εφημερίδες)	1	,8	,8	16,8
Διαδίκτυο	109	83,2	83,2	100,0
Total	131	100,0	100,0	

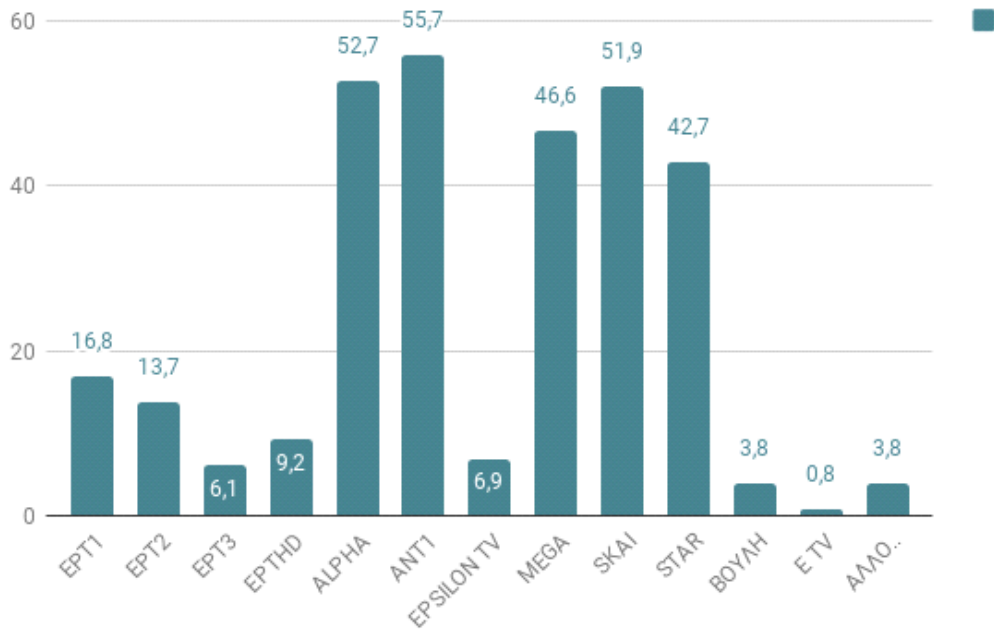
12. Αξιολογήστε τις παρακάτω προτάσεις με βάση το πόσο συμφωνείτε. (1: Καθόλου, 2: Σπάνια/Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Πολύ/Συχνά, 5: Πάρα πολύ/Πολύ Συχνά).

Στο παρακάτω διάγραμμα δόθηκε στους ερωτηθέντες να απαντήσουν σε ορισμένα υποερωτήματα με κλίμακα βαθμολογίας από το "καθόλου" έως το "πάρα πολύ". Αναλυτικότερη παρουσίαση των αποτελεσμάτων ακολουθεί στο παρακάτω διάγραμμα:

13. Συμπληρώστε τα 3 κανάλια που παρακολουθείτε περισσότερο:

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων φαίνεται να προτιμά τα ιδιωτικά κανάλια με ποσοστό άνω 50% περίπου να υπερಿಸχύνουν τα κανάλια ALPHA, ANT1 και SKAI. Υπάρχει βέβαια και ένα ποσοστό με μέσο όρο 9.9% που προτιμά τα κρατικά κανάλια όπως EPT1, EPT2, EPT3, BOYΛH. Η διαφορά βλέπουμε πως δεν είναι ισόποσα κατανομημένη.

4.4 Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας λοιπόν, η νομιμοποίηση της ιδιωτικής τηλεόρασης και της ραδιοφωνίας την δεκαετία του 1980 θεωρείται ιστορικός σταθμός, καθώς οδήγησε στην απορρύθμιση του ραδιοτηλεοπτικού τοπίου στην Ελλάδα. Η αλλαγή αυτή συντελέστηκε με την σταδιακή κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου που επικρατούσε και με την ίδρυση νέων ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών. Έτσι με την πάροδο των χρόνων αναπτύχθηκε ένα μεγάλο φάσμα παραγωγής προγραμμάτων κι εκπομπών δίνοντας έτσι και στον πληθυσμό μεγαλύτερη γκάμα επιλογής.

Ήδη από την έναρξη της ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης από το 1987 και 1989 αντίστοιχα έως το 1990 που άρχισαν να εκπέμπουν οι πρώτοι ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί αποδείχθηκαν εξαιρετικά δημοφιλείς στο κοινό σε γρήγορο χρονικό διάστημα. Τα τηλεοπτικά κανάλια βέβαια κυριαρχούσαν ως μέσο καθώς έκαναν δυναμική είσοδο και κέρδισαν τον πληθυσμό με τα νέα ελληνικά προγράμματα και τις διάφορες τηλεοπτικές σειρές που εντάχθηκαν. (Όπως όλα αυτά αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια.) Κι έκτοτε εισέβαλλε σε μεγάλο βαθμό στην καθημερινή ζωή μας.

Κατά τη μελέτη της παρούσας έρευνας, εξετάστηκαν οι προτιμήσεις του ραδιοτηλεοπτικού κοινού όσον αφορά τα εξής σημεία:

- Ραδιόφωνο ή τηλεόραση;
- Ιδιωτική ή δημόσια ραδιοτηλεόραση;
- Ενημέρωση & Ψυχαγωγία: πρώτη επιλογή;
- Αξιολόγηση της πληροφορίας των μέσων.

Αναλύοντας τα αποτελέσματα του παραπάνω ερωτηματολογίου, έγινε εμφανές πως το μέσο που ξεχωρίζει είναι η τηλεόραση έναντι του ραδιοφώνου τόσο για την ενημέρωση όσο και για την ψυχαγωγία. Ωστόσο, και τα δύο μέσα βρίσκονται αρκετά πίσω από το διαδίκτυο το οποίο φαίνεται να αντιμετωπίζεται θετικότερα από το κοινό.

Συγκρίνοντας σε δεύτερο χρόνο, την ιδιωτική ραδιοτηλεόραση με τη δημόσια, είναι ξεκάθαρο πως η δεύτερη δεν χαίρει της προτιμήσεως ή/και της εκτίμησης των τηλεθεατών / ακροατών. Το κοινό αποδείχτηκε δύσπιστο απέναντι στην πληροφορία από κρατικές πηγές καθώς και «αδιάφορο» στην προσφερόμενη ψυχαγωγία από αυτές. Αντίθετα, τα ιδιωτικά κανάλια κατακτούν υψηλά ποσοστά στην επιλογή των καταναλωτών.

Αξίζει να σημειωθεί πως η δημόσια με την ιδιωτική τηλεόραση ήρθαν σε έντονο ανταγωνισμό με αποτέλεσμα η πρώτη να κατακεραυνωθεί. Συγκεκριμένα, ως παράδειγμα

μπορούν να χρησιμοποιηθούν, η EPT και το MEGA, δύο κανάλια που κέντρισαν το ενδιαφέρον της χώρας όταν ήρθαν αντιμέτωποι με την κρίση. Από τη μία, η EPT παρόλο που έκλεισε συνέχισε την λειτουργία των προγραμμάτων της κι επαναλειτούργησε, χωρίς ωστόσο να πετύχει κάποια εντυπωσιακή αλλαγή στα ποσοστά τηλεθέασης. Από την άλλη, άξια μελέτης θεωρείται η κατάσταση που επικρατεί στο Mega. Από την αρχή της χρονιάς, το πρώτο ιδιωτικό κανάλι της χώρας αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο του κλεισίματος. Δεν προβάλλει δελτία ειδήσεων, ενημερωτικές εκπομπές και γενικότερα νέο πρόγραμμα. Το κανάλι ακολουθεί σήμερα μια διαφορετική διαδρομή, μεταδίδοντας παλαιότερες ελληνικές επιτυχημένες σειρές, κερδίζοντας έτσι μέρος, και μεγαλύτερα ποσοστά τηλεθέασης σε σύγκριση με τη δημόσια τηλεόραση, από τη συνολική πίτα σε σύγκριση με τη δημόσια. Έτσι καθορίστηκε ως κατευθυντήρια αρχή μελέτης της ιστορίας της ιδιωτικής τηλεόρασης στην Ελλάδα αλλά και των κοινωνικοπολιτικών διαφοροποιήσεων της μεταγενέστερης Μεταπολίτευσης.

Παρόλα αυτά, στην ποιοτική σύγκριση των δύο, η κρατική τηλεόραση κατάφερε να διατηρηθεί πρώτη στα μάτια των τηλεθεατών.

Συνοψίζοντας, με βάση όσο προαναφέρθηκαν και σε παραλληλισμό με τα αποτελέσματα της έρευνας, οδηγούμαστε στα κάτωθι συμπεράσματα:

- Το διαδίκτυο κερδίζει συνεχώς έδαφος έναντι των παραδοσιακών μέσων μαζικής ενημέρωσης.
- Η τηλεόραση χάριν του συνδυασμού εικόνας – ήχου που παρέχει υπερσχύει του ραδιοφώνου.
- Ο ιδιωτικός τομέας τείνει να καταποντίσει πλήρως τα δημόσια μέσα, γεγονός που οδηγεί στη σκέψη πως η κρατική ραδιοτηλεόραση οφείλει να προβεί σε νέες αλλαγές με σκοπό να ξανακερδίσει το κοινό. Μία πρόταση είναι να προσφέρει ελκυστικότερο προϊόν στον καταναλωτή, ανταγωνιστικό ως προς αυτό της ιδιωτικής, διατηρώντας φυσικά την ήδη υπάρχουσα αξιοπρεπή εικόνα της.

Βιβλιογραφία

1. BBC, T. (n.d.). About the BBC.
2. Garratt, G. R. (1994). *The early history of radio: From Faraday to Marconi*. London: The Institution of Electrical Engineering and Technology.
3. Iosifidis, P., Boucas, D. (2015). *Media Policy and Independent Journalism in Greece*. Athens: Open Society Foundations.
4. Katsoudas, D. (1985). Greece: A politically controlled state monopoly broadcasting system. *West European Politics* , 8 (2), σσ. 137-151.
5. LAROUSSE, G. (2001). *Τηλεοπτικές Εκπομπές*. Στο Εγκυκλοπαίδεια Grand Larousse (Τόμ. 4, σσ. 289-290). Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
6. Papathanasopoulos, S. (2007). *The Development of Digital Television in Greece*. *Jaynost-The Public* 14 (1), σελ. 93-108.
7. Papathanasopoulos, S. (1997). *The Politics and the Effects of the Deregulation of Greek Television*. *European Journal of Communication* .
8. Paschalidis, G. (2013). *Entertaining the Colonels: Propaganda, social change and entertainment in Greek television fiction, 1967–74*. Στο G. Peter, *Popular television in authoritarian Europe*. (σσ. 53-70). Manchester: Manchester University Press.
9. Sterling, C. (2004). *Encyclopedia of Radio* (Τόμ. 3). New York: Routledge.
10. Tsaliki, L. (1997). *The role of Greek television in the construction of national identity*. PhD Thesis, Sussex University.
11. Winston, B. (1998). *Media, Technology and Society: A history from the telegraph to the internet*. London: Routledge Inc.
12. Zaharopoulos, T. (2002). *The Evolution of Public Service Radio Broadcasting in Greece: From Authoritarianism to Anarchy and Irrelevance*. Washburn, Kansas: Washburn University.
13. Βαλούκος, Σ. (2008). *Ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης*. Αθήνα, Αιγόκερως.
14. Βασιλάκη, Ζ., Ανδριοπούλου, Ε., Γαζή, Α. (2006). Αθήνα 9,84, Πειραιάς Κανάλι 1, Δημοτικό Ραδιόφωνο Θεσσαλονίκης. Κλειμαμάκη Ο., Ζώντου Ε. (επ.) *Το ραδιόφωνο στην Ελλάδα*. Αθήνα, Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων (Ι.Ο.Μ.). σελ.46-59
15. Γιαΐτσης, Π., Μπαρμπούτης, Χ. (2001). *Τα πρώτα ραδιοφωνικά βήματα*. Στο *Το*

φράγμα του ήχου: Η δυναμική του ραδιοφώνου στην Ελλάδα (σσ. 57-75). Αθήνα, Παπαζήση.

16. Δαμπάσης, Γ. (2002). *Την εποχή της τηλεόρασης*. Αθήνα,Καστανιώτη.

17. ΔΟΜΗ. (2001-2005). *ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ*. Στο ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΔΟΜΗ (Τόμ. 28, σσ.98-101). ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΗ Α.Ε.

18. ΔΟΜΗ. (2001-2005). *ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ*. Στο ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΔΟΜΗ (Τόμ. 28, σσ.624-629). ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΟΜΗ Α.Ε.

19. Δουλκέρη, Τ. (1979). *Ραδιοφωνία - Τηλεόραση*. Αθήνα, Παπαζήση.

20. Δουλκέρη, Τ. (1988). *Το νομοθετικό πλαίσιο της ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα*. Στο Αρμενόπουλος, Έτος 42 (σσ. 1067-1074). Αθήνα.

21. Καθημερινή, Ε. (1995, Δεκέμβριος 31). *Η ιστορία του Ραδιοφώνου*. Καθημερινή - 7 Ημέρες .

22. Κάρτερ, Γ. (2004). *Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ιστορία και ιστορίες*. Αθήνα,Καστανιώτη.

23. Κάστορας, Σ. (1994). *Ραδιόφωνο και Τηλεόραση*. Αθήνα,Παπαζήση.

24.Καφίρη, Κ. (2001). Τάσεις στην ιδιωτική ραδιοφωνία της Αθήνας: 1990-1998. Στο Μπαρμπούτης Χ., Κλώντζας Μ.. (επ.) *Φράγμα του Ήχου*. Αθήνα, Παπαζήση, σελ.229-243.

25.Κούρτη, Ε. (2004). «Εκπαίδευση και Τηλεόραση», στο Δ. Λεβεντάκος (επ.) *Τηλεόραση και ελληνική κοινωνία*. Εικών, Αθήνα, σελ.113-133.

26. Λεάνδρος, Ν. (2000). *Πολιτική οικονομία των ΜΜΕ. Η αναδιάρθρωση της βιομηχανίας των μέσων στην εποχή της πληροφοριακής επανάστασης*. Αθήνα,Καστανιώτη.

27. Μπαρμπούτης, Χ. (2001). *Οι πειρατές των ερτζιανών*. Στο *Το φράγμα του ήχου: Η δυναμική του ραδιοφώνου στην Ελλάδα* (σσ. 153-174). Αθήνα, Παπαζήση.

28. Μπαρμπούτης Χ., Κλώντζας, Μ., (2001). *Το φράγμα του Ήχου, Η δυναμική του Ραδιοφώνου στην Ελλάδα*, Παπαζήση, Αθήνα.

29. Παναγιωτοπούλου, Ρ., (2010). 20 χρόνια ελληνική ιδιωτική τηλεόραση (1989-2009): Ένας απολογισμός. *Ζητήματα Επικοινωνίας*: τεύχος 10, σσ. 9-27.

30. Παπαθανασόπουλος, Σ. (1993). *Απελευθερώνοντας την τηλεόραση*. Αθήνα,Καστανιώτη.

31. Παπαθανασόπουλος, Σ. (2005). *Η τηλεόραση στον 21ο αιώνα*. Αθήνα,Καστανιώτη.

32. Παπαθανασόπουλος, Σ. (1996). *Η τηλεόραση στον κόσμο*. Αθήνα,Παπαζήση.

33. Πλείος, Γ. (2002). *Η ιδιωτικοποίηση των ΜΜΕ και η διαμόρφωση του (τηλεοπτικού)πολιτικού λόγου*. Στο Ν. Δεμερτζής, *Η Πολιτική Επικοινωνία στην Ελλάδα* (σσ. 235-280). Αθήνα, Παπαζήση.
34. Ρήγου, Μ. (2010). *Η πορεία της ιδιωτικής ραδιοφωνίας στην Ελλάδα. Ζητήματα Επικοινωνίας* (10), σελ. 41-61.
35. Σχινά, Α. (2016). *Ραδιοτηλεοπτικές άδειες: το χρονικό του παράνομου καθεστώτος*. Εισήγηση στο 8^ο Κοινό Σεμινάριο Συνταγματικού Δικαίου – Πήλιο
36. Τσουρβάκας, Ε. (1996). *Μορφή και περιεχόμενο της τηλεοπτικής επικοινωνίας*. Αθήνα, Κορφή.
37. Χαιρετάκης, Μ. (2014). *Η ραδιοφωνία στην Ελλάδα, 1930-1950*. Αθήνα: Έκδοση του ραδιοφωνικού σταθμού 105,5 GM Στο Κόκκινο.
38. 94fm.gr. (2018). *Παγκόσμια Ημέρα Ραδιοφώνου: Χρόνια Πολλά Επικοινωνία 94FM!*, στο 94fm.gr, στο <https://www.94fm.gr/pagkosmia-imeras-radiofonou-chronia-polla-epikinonia-94fm/> .
39. Digea.gr. (2017). Εταιρικό προφίλ. Digea.gr, στο <https://www.digea.gr/233/article/224/Etairiko-profil/2> .
40. Kellner, D. (2004). *Theorizing New Technologies*. Στο: <http://www.parol.it/articles/kelner1.htm> .
41. Memorylife.gr. (2015). *Η ιστορία της Ελληνικής τηλεόρασης: 24 Οκτωβρίου 1988. Το ζάπινγκ μπαίνει στη ζωή μας*. Memorylife magazine.gr, στο <http://memorylifegr.blogspot.com/2016/03/24-1988-photos-video.html>
42. News247.gr. (2015). *EPT: Χρονοδιάγραμμα. Οι κυριότεροι σταθμοί στην ιστορία της*.
News247.gr, στο <http://news247.gr/eidiseis/timeline/ert-oi-kyrioterai-stathmoi-sthn-istoria-ths.3520284.html> .
43. Skai.gr (2011). *EPT: επιχειρεί παράνομος να εισάγει στην HD τηλεοπτικά της προγράμματα*. Skai.gr, στο <http://www.skai.gr/news/greece/article/167456/ert-epiheirei-paranomos-na-eisagei-stin-hd-tileoptika-tis-programmata>
44. White, T. H. (2007). *United States Early Radio History*. online recourse: <http://www.earlyradiohistory.pdf> .
45. www.ert.gr. (n.d.). EPT A.E. από την ιστοσελίδα της EPT: <http://www.ert.gr/> .
46. www.radiofono.gr, Σ. ο. (2015, Μάιος 4). *Σύντομη ιστορία του ραδιοφώνου*.

47. Αμοιρίδου, Ε. (2016). *Η ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης: Το χθες και το σήμερα*, στο Eoellas.org στο <http://www.eoellas.org/2016/09/05/i-istoria-tis-ellinikh-tileorasis-to-xthes-kai-to-simera/> .
48. Βαλσάμη, Σ. (2017). *Ιδιωτική Τηλεόραση στην Ελλάδα: Από το πρώτο δελτίο στο Alter και το Mega*, στο EleftherosTypos.gr στο <https://www.eleftherostypos.gr/istories/80997-idiotiki-tileorasi-stin-ellada-apo-to-PROTO-deltio-sto-alter-kai-to-mega/> .
49. Επικοινωνιακοί (2008). *Η πορεία της τηλεόρασης στην Ελλάδα-Μονοπώλιο και απορρύθμιση*, στο Επικοινωνιακοί στο http://epikinoniakoi.blogspot.com/2008/09/blog-post_30.html .
50. Επικοινωνιακοί. (2009). *20 χρόνια ιδιωτική τηλεόραση*. Επικοινωνιακοί στο <http://epikinoniakoi.blogspot.com/2009/11/20-x.html> .
51. Κιάος, Ν. (2016). *Ταξίδι στην ιδιωτική τηλεόραση*, στο Efsyn.gr στο <http://www.efsyn.gr/arthro/taxidi-stin-idiotiki-tileorasi>
52. Κόκουβας, Γ. (2012). *Η τηλεόραση των 90s*. In2life στο <https://www.in2life.gr/features/dossier/dossierarticle/251318/h-thleorash-ton-90s.html>
53. Κολοβάτσιος, Γ. (2007). *Η ιστορία της ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα (μέρος δεύτερο)*, στο Kolovatsios.blogspot.com στο http://kolovatsios.blogspot.com/2007/07/blog-post_23.html
54. Μανιάτης, Σ. (2018). *Επιτέλους άδειες αλλά με απώλειες*, στο Efsyn.gr στο <http://www.efsyn.gr/arthro/epitelouys-adeies-alla-me-apoleies> .
55. Παπαθανασόπουλος, Σ. (2009). *Η τηλεοπτική απορρύθμιση και οι ανθρωπομετρητές*. Η Καθημερινή, στο <http://www.kathimerini.gr/359066/article/epikairothta/ellada/h-thleoptikh-aporrysmish-kai-oi-an8rwpometrhtes> .
56. Πετρούτσου, Μ., Μανιάτης, Σ., Παπαγεωργίου, Δ. (2011). *Ισχυρή αντιπαράθεση χωρίς ευκρίνεια*. enet.gr, στο <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=270881> .
57. Ρωμαίος, Γ. (2001). *Η «τηλεοπτική Δημοκρατία»*, στο Το Βήμα.gr, στο <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/i-tileoptiki-dimokratia/>
58. Σαμαρά, Β. (2016). *Τηλεοπτικές άδειες: Η ιστορία μιας διαπλοκής*, στο News247, στο <https://www.news247.gr/politiki/tileoptikes-adeies-i-istoria-mias-diaplokis.6449284.html>